МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота магістра

на тему **«ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ГРОМАДСЬКОЇ АВІАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ»**

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0352-а/п
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Панов Ілля-Касим Володимирович

Керівник к.ф.н., доц. Маслова М. В.
Рецензент к.ф.н., доц. Андрєєва І. О.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри теорії
та практики перекладу з
англійської мови
Запольських С.П.
«___»_____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ПАНОВУ ІЛЛІ-КАСИМУ ВОЛОДИМИРОВИЧУ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Особливості перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Маслова Марина Вікторівна к.ф.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «28» лютого 2024 року № 369-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 29.11.2024р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)
Ключові положення лінгвістичних та перекладацьких аспектів технічної мови, висвітлені у працях Н. В. Грубінко, Л. О. Долішньої, Т. Жовнир, О. М. Ковальової, Г. В. Межжеріної.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) охарактеризувати проблему визначення терміна у сфері громадської авіації; 2) проаналізувати типи та види термінів, класифікацію термінів за морфологічними ознаками; 3) визначити специфіку відтворення термінів у перекладі; 4) дослідити специфіку формування англомовних термінів громадської авіації; 5) проаналізувати особливості перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою, зокрема генералізацію, конкретизацію та калькування.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Маслова М. В., к. ф. н., доц.	07.06.2024	07.06.2024
Розділ 1	Маслова М. В., к. ф. н., доц.	02.09.2024	02.09.2024
Розділ 2	Маслова М. В., к. ф. н., доц.	01.10.2024	01.10.2024
Висновки	Маслова М. В., к. ф. н., доц.	21.10.2024	21.10.2024

6. Дата видачі завдання 03.06.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	лютий – квітень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2024	виконано
3.	Написання вступу	червень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад– грудень 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ І. В. Панов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ М. В. Маслова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Г. О. Хацер
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 70 стор., 82 джерела.

Об’єкт дослідження: термінологія англомовної авіаційної галузі.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати й дослідити особливості перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою, а також визначити основні перекладацькі прийоми й методи їхнього відтворення.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення лінгвістичних та перекладацьких аспектів технічної мови висвітлено в працях: Н.В. Грубінко, Л.О. Долішньої, Т. Жовнир, О.М.Ковальової, Г.В. Межжеріної.

Отримані результати: подаються загальні відомості про теоретичні засади дослідження термінології сфери громадської авіації, розглянуто типи та види термінів, класифікація термінів за морфологічними ознаками, а також специфіка відтворення термінів у перекладі.

Другий розділ містить власний аналіз особливостей перекладу англомовних термінів сфери громадської авіації українською мовою, досліджена специфіка формування англомовних термінів громадської авіації.

Дослідження особливостей перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою полягає в забезпеченні точності перекладу авіаційних термінів сприяє покращенню професійної комунікації між представниками авіаційної галузі, зокрема пілотами, диспетчерами, технічними працівниками та іншими фахівцями.

Ключові слова: *терміни, термінологія, громадська авіація, переклад, англійська мова.*

ЗМІСТ

ВСТУП **3**

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ ГРОМАДСЬКОЇ АВІАЦІЇ 6

1.1 Термін: проблема визначення 6

1.2 Типи та види термінів, класифікація термінів за морфологічними ознаками 14

1.3 Специфіка відтворення термінів у перекладі 23

РОЗДІЛ 2 АНГЛОМОВНІ ТЕРМІНИ ГРОМАДСЬКОЇ АВІАЦІЇ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ 33

2.1 Специфіка формування англомовних термінів громадської авіації 33

2.2 Особливості перекладу англомовних термінів сфери громадської авіації українською мовою 38

2.2.1 Генералізація у перекладі термінів сфери громадської авіації 43

2.2.2 Конкретизація у перекладі термінів сфери громадської авіації... 48

2.2.3 Калькування у перекладі термінів сфери громадської авіації 53

ВИСНОВКИ **59**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 62

ВСТУП

Термінологія є важливою складовою технічної комунікації, оскільки вона забезпечує точність і однозначність передачі інформації у фаховій сфері. В авіаційній галузі, яка є високотехнологічною та глобалізованою, правильний переклад англомовних термінів українською мовою має вирішальне значення. Це пов’язано з тим, що авіація об’єднує міжнародні стандарти, протоколи та технічні інструкції, які впливають на безпеку польотів і ефективність роботи авіакомпаній. Зважаючи на активний розвиток громадської авіації в Україні, підвищується потреба в гармонізації термінології, яка відображатиме специфіку української мови та відповідатиме міжнародним стандартам.

Актуальність роботи полягає в тому, що проблема перекладу англомовних термінів авіаційної галузі ускладнюється їхньою спеціалізованістю, використанням абревіатур, пасивних конструкцій та наявністю культурних і лінгвістичних відмінностей між українською та англійською мовами. Важливо враховувати, що авіаційна термінологія є динамічною, швидко адаптується до технологічних змін, тому її переклад має бути не лише точним, а й відповідати сучасним мовним нормам.

Науковий інтерес до цього питання підтримується низкою досліджень, зокрема роботами Н. В. Грубінко, Л. О. Долішньої, Т. Жовнир, О. М. Ковальової, Г. В. Межжеріної, які вивчали лінгвістичні та перекладацькі аспекти технічної мови. Важливими є також праці О. О. Левченко, І. Савченко, які розглядають прийоми перекладу спеціалізованої термінології в авіаційній та технічній галузях. У контексті авіаційної сфери варто виокремити дослідження Г. В. Межжеріної, яка аналізує стандартизацію авіаційних термінів і їхню відтворюваність у перекладі, а також роботи М. Михальчук, присвячені проблемам перекладу текстів літакобудування.

Наукова новизна – вперше здійснюється структурований аналіз англомовних термінів громадської авіації з урахуванням їхньої семантики, морфології та функціональних особливостей.

Об'єкт дослідження – термінологія англомовної авіаційної галузі.

Предмет дослідження – процес перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й дослідити особливості перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою, а також визначити основні перекладацькі прийоми й методи їхнього відтворення.

Завдання дослідження:

1) охарактеризувати проблему визначення терміна у сфері громадської авіації;

2) проаналізувати типи та види термінів, класифікацію термінів за морфологічними ознаками;

3) визначити специфіку відтворення термінів у перекладі;

4) дослідити специфіку формування англомовних термінів громадської авіації;

5) проаналізувати особливості перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою, зокрема генералізацію, конкретизацію та калькування.

Матеріалом дослідження стали 120 англомовних авіаційних термінів, відібраних зі словника сучасної англійської мови (Collins English Dictionary).

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження застосовано комплекс теоретичних та емпіричних методів. Теоретичні методи – аналіз і систематизація літературних джерел із термінології та перекладознавства, класифікація термінів, порівняльний аналіз англомовних і україномовних термінів. Емпіричні методи включали аналіз перекладів технічних текстів, спостереження за використанням термінів у професійному мовленні, узагальнення досвіду перекладацької практики в авіаційній галузі.

Практична значущість дослідження особливостей перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою полягає в забезпеченні точності перекладу авіаційних термінів сприяє покращенню професійної комунікації між представниками авіаційної галузі, зокрема пілотами, диспетчерами, технічними працівниками та іншими фахівцями. Дослідження сприяє уніфікації української авіаційної термінології відповідно до міжнародних стандартів (ІКАО, Євроконтроль тощо). Результати дослідження можуть бути використані у навчальних програмах для студентів перекладацьких спеціальностей, а також авіаційних фахівців, які вивчають професійну англійську мову.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об’єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про теоретичні засади дослідження термінології сфери громадської авіації, розглянуто типи та види термінів, класифікація термінів за морфологічними ознаками, а також специфіка відтворення термінів у перекладі.

Другий розділ містить власний аналіз особливостей перекладу англомовних термінів сфери громадської авіації українською мовою, досліджена специфіка формування англомовних термінів громадської авіації.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 70, кількість використаних джерел 82.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ ГРОМАДСЬКОЇ АВІАЦІЇ

1.1 Термін: проблема визначення

Термінологія є ключовим елементом наукового і професійного мовлення, що забезпечує точність, зрозумілість та універсальність комунікації. Однак процес формування термінів стикається з низкою труднощів, які значною мірою обумовлені багатозначністю понять та їх адаптацією до різних галузей знання. Різні дисципліни часто вимагають використання специфічних термінів, які можуть набувати відмінних значень, що породжує проблему узгодження універсального визначення для певних понять. Сутність проблеми визначення терміна полягає в тому, що науковці, дослідники, фахівці з різних сфер стикаються з потребою узгодити значення, аби зберегти змістовну однозначність та забезпечити ефективність комунікації [Михальчук 2018, с. 109].

Основною складністю, що виникає при визначенні термінів, є їхня міждисциплінарна природа. Наприклад, поняття «інформація» має значення, яке варіюється в залежності від контексту: у фізиці це може означати передачу сигналів через носії, у біології – передачу генетичної інформації, а в соціальних науках – комунікаційні потоки в суспільстві. Така ситуація змушує дослідників розробляти контекстуальні уточнення, але не завжди забезпечує достатню універсальність. Навіть терміни, які, здавалося б, мають усталене значення, піддаються трансформації при їхньому запозиченні в іншу сферу знання. Це особливо відчутно в сучасному контексті, коли нові галузі знання швидко розвиваються, взаємодіючи з традиційними дисциплінами і створюючи нові форми знань. Наприклад, у таких

інтердисциплінарних напрямках, як когнітивні науки, виявляється потреба інтегрувати терміни з психології, нейробіології, філософії, лінгвістики, що призводить до появи специфічних проблем із визначенням понять на межі цих дисциплін.

Окрім того, розвиток новітніх технологій створює додаткові складнощі у визначенні термінів. Сучасні технологічні концепти, такі як штучний інтелект, великі дані, блокчейн, породжують термінологію, яка ще не має усталеного значення навіть у межах однієї галузі, не кажучи вже про міждисциплінарні інтерпретації. Спроба забезпечити універсальність для таких термінів призводить до появи суперечливих визначень, оскільки різні наукові школи можуть вкладати різний зміст у ці поняття. Це вимагає розробки спеціальних термінологічних словників, однак такі словники часто залишаються залежними від конкретної школи чи напрямку, що не дозволяє використовувати терміни у загальному контексті. Важливим також є те, що нові технології змінюються надто швидко, і визначення, що здавалися актуальними лише кілька років тому, сьогодні можуть потребувати перегляду та уточнення [Селіванова 2019, с. 72].

Іншою проблемою при визначенні термінів є культурні та мовні відмінності, які впливають на розуміння та інтерпретацію понять. Навіть у рамках однієї мови певний термін може мати різне значення залежно від регіону або соціального контексту, не кажучи вже про труднощі перекладу термінів на інші мови. Наприклад, терміни, що стосуються соціальних наук, можуть суттєво змінювати значення в різних культурних контекстах, що ускладнює спроби створити єдину систему визначень. Перекладачі наукових текстів і міжнародні організації, які працюють над стандартизацією термінології, постійно стикаються з цією проблемою, оскільки необхідно враховувати культурні особливості, які можуть спричинити різне розуміння одних і тих самих концептів у різних країнах чи регіонах.

Невизначеність термінів також обумовлена динамікою розвитку самих наук. Зміни парадигм та відкриття нових теорій нерідко вимагають уточнення

чи навіть повної зміни визначень усталених термінів. Наприклад, в біології поняття «вид» зазнало кілька трансформацій із розвитком знань про генетичну різноманітність та механізми еволюції, що змусило науковців переглянути класичні визначення. Аналогічно, в економіці поняття «капітал» значно змінилося з появою нових економічних теорій та фінансових інструментів, таких як криптовалюти чи віртуальні активи. Це також породжує проблему визначення, оскільки наукове співтовариство не завжди готове швидко адаптуватися до нових умов і приймати нові тлумачення понять [Ковальова 2019, с. 112].

Ще однією складністю є прагнення до максимальної точності при визначенні термінів. Надмірна точність і специфікація, які властиві багатьом науковим галузям, можуть обмежити застосування терміна за межами цієї галузі. У таких випадках визначення стає настільки детальним, що виходить за рамки загального розуміння, і таким чином термін втрачає універсальність. Наприклад, медична термінологія, яка повинна бути надзвичайно точною, часто незрозуміла для представників інших сфер знання через високий рівень спеціалізації. Таке розмежування робить наукову комунікацію міждисциплінарною, але водночас обмежує можливість використання певних термінів у ширшому контексті, що може призвести до плутанини та непорозуміння.

Термінологія в авіації часто базується на технічних особливостях і контекстуальних відмінностях, що зумовлює потребу врахування фахівцями численних чинників при інтерпретації термінів. Наприклад, термін «злітнопосадкова смуга» (англ. «runway») може сприйматися по-різному залежно від ролі користувача цього терміну: для пілота це зона зліту та приземлення, а для інженерів – структура, що потребує певного рівня технічного обслуговування та відповідає встановленим параметрам. Врахування технічних параметрів змінює саме розуміння терміну, і навіть його візуальне уявлення залежить від спеціалізації. Це означає, що для

авіаційної інженерії кожне визначення має свою особливу значимість і вплив на дії працівників.

Іншою проблемою є багатозначність термінів, що використовується у контексті повітряного руху та диспетчерського контролю. Термін «cleared» (англ., «дозволено») є надзвичайно поширеним у спілкуванні між диспетчерами і пілотами, проте має різне значення в залежності від ситуації. Наприклад, «cleared for takeoff» означає дозвіл на зліт, у той час як «cleared to land» – дозвіл на приземлення. Незважаючи на схожість, кожен варіант має специфічне значення і може інтерпретуватися лише у відповідному контексті, що вимагає від пілотів швидкої орієнтації та абсолютної точності. Неврахування таких особливостей може призвести до фатальних наслідків, оскільки нерозуміння термінів у критичних ситуаціях впливає на правильність прийняття рішень [Межжеріна 2019, с. 11].

Технічна специфіка авіаційного обладнання також обумовлює багатозначність термінів, адже навіть ті ж самі терміни можуть означати різні речі для різних моделей літаків чи систем. Наприклад, термін «spoiler» стосується компоненту крила, який використовується для зменшення підйомної сили під час зльоту або посадки. Однак функціональні можливості і технічні характеристики спойлерів можуть суттєво відрізнятися у різних типів літаків, що зумовлює потребу у детальному розумінні та чіткому описі для конкретної моделі. Те саме стосується термінів, пов’язаних із навігаційними системами, які можуть бути різними для літаків різних авіаційних компаній чи навіть для літаків одного типу, що виконують різні завдання (наприклад, вантажні та пасажирські рейси). Отже, технічні відмінності обумовлюють відмінності у значеннях термінів, що потребує високого рівня професійної підготовки від усіх учасників авіаційної комунікації [Плотнікова 2020, с. 96].

Крім того, в умовах багатонаціональної авіації та глобалізації авіаційних перевезень, проблема багатозначності термінів стає ще більш

виразною через мовні бар’єри та культурні відмінності. Міжнародна цивільна авіаційна організація (ICAO) визначила англійську як стандартну мову для авіації, проте навіть в англомовному контексті існують численні варіації у розумінні термінів. Наприклад, термін «taxi» може означати як процес пересування літака по злітно-посадковій смузі, так і транспортний засіб, що використовується для доставки пасажирів до аеропорту. Додатково, різні авіакомпанії чи аеропорти можуть мати свої внутрішні стандарти використання певних термінів, що призводить до необхідності узгодження таких понять у межах міжнародних польотів. Переклад і адаптація термінів у такому контексті вимагає підвищеної уваги, щоб уникнути непорозумінь у багатомовному середовищі.

Авіаційна термінологія також схильна до частих змін через впровадження нових технологій і підходів до безпеки польотів. Наприклад, сучасні системи автоматичного управління та навігації змінюють традиційне розуміння термінів, таких як «автопілот», оскільки сучасні автопілотні системи включають численні функції, що дозволяють не лише підтримувати задану висоту чи курс, але й забезпечувати автоматичну посадку у складних метеорологічних умовах. Це змушує переглядати усталені визначення, адаптуючи їх до можливостей сучасних технологій, що, своєю чергою, впливає на стандарти комунікації у міжнародній авіації. Подібні зміни відбуваються і з іншими термінами, такими як «наземне обслуговування», що зараз може включати обслуговування електричних систем, датчиків і програмного забезпечення, які вимагають додаткової специфікації для кожного конкретного випадку [Попелюк, Наумов 2021, с. 51].

Проблема багатозначності термінів у громадській авіації посилюється через необхідність забезпечення безпеки та ефективності комунікації між численними учасниками авіаційного процесу. Помилки в інтерпретації термінів можуть призвести до порушення координації між диспетчерами, пілотами, технічним персоналом, що, у свою чергу, може створити передумови для небезпечних ситуацій. Зважаючи на це, стандартизація

термінології є пріоритетом для міжнародних авіаційних організацій, таких як ІСАО та Європейське агентство з безпеки польотів (EASA), які намагаються розробляти рекомендації щодо використання термінів, але при цьому зберігаючи достатню гнучкість, щоб враховувати технічні та культурні особливості різних країн і авіаційних компаній.

У громадській авіації, де високий рівень координації між численними учасниками є критичним для забезпечення безпеки та ефективності операцій, критерії визначення термінів мають надзвичайне значення. Основні критерії, що впливають на визначення термінів у цій галузі, включають точність, однозначність та зручність використання в багатомовному контексті. Кожен із цих критеріїв має свої специфічні вимоги та особливості, які потребують врахування під час формування термінології, оскільки вони безпосередньо впливають на взаємодію між диспетчерами, пілотами, технічним персоналом, авіаційними регуляторами та наземними службами [Левченко 2017, с. 135].

Точність є одним із найважливіших критеріїв у процесі визначення термінів для авіації. У громадській авіації точність термінології забезпечує безпеку та правильність дій учасників повітряного руху, оскільки найменша неточність може призвести до непорозумінь або навіть критичних ситуацій. Наприклад, термін «мінімальна висота проходження» в контексті підходу до посадки має мати однозначне і чітке значення, оскільки пілот має знати конкретну висоту, на якій слід здійснити певні дії. Будь-які варіації в трактуванні такого терміна можуть призвести до порушення процедур і створення небезпечних умов для посадки. Досягнення високого рівня точності є складним завданням, оскільки вимагає врахування як технічних, так і операційних особливостей у різних умовах експлуатації. Це завдання значно ускладнюється тим, що різні країни можуть мати свої власні національні вимоги та стандарти, що, своєю чергою, впливає на точність уніфікованого значення термінів.

Однозначність є наступним ключовим критерієм, оскільки будь-яка багатозначність або різночитання термінів може призвести до плутанини,

особливо в умовах підвищеного тиску та обмеженого часу для прийняття рішень. У громадській авіації, де кожен етап польоту строго регламентований, терміни повинні мати єдине трактування, яке б не допускало різного тлумачення залежно від контексту чи культурних особливостей. Наприклад, термін «approach» в англомовному контексті може означати як підхід до посадки, так і певну фазу польоту, яка вимагає виконання специфічних дій з боку пілота. Водночас, якщо значення цього терміна буде інтерпретоване порізному в різних мовних або технічних системах, це може призвести до серйозних збоїв у комунікації між авіаційним персоналом. Однозначність також забезпечує високий рівень прогнозованості у взаємодії між учасниками повітряного руху, що є особливо критичним у ситуаціях із високим рівнем ризику. Досягнення однозначності потребує розробки спеціальних глосаріїв та стандартів, які б детально описували кожен термін, його значення та контексти використання [Жовнир 2018, с. 26].

Зручність використання термінів у багатомовному середовищі є також критичним аспектом, особливо враховуючи, що авіація є глобальною галуззю, де взаємодіють фахівці з різних країн. Стандартизація термінів є основним механізмом, що дозволяє забезпечити зручність їхнього використання у різних мовах, проте повна уніфікація залишається складним завданням через культурні та мовні відмінності. Наприклад, англійський термін «runway» однозначно позначає злітно-посадкову смугу, проте у деяких мовах, таких як французька чи іспанська, відповідний термін може містити додаткові значення, які ускладнюють його розуміння в різних контекстах. Це вимагає розробки спеціальних інструкцій для використання авіаційних термінів у багатомовних документах і комунікаційних протоколах, що забезпечує чітке і зрозуміле трактування термінів усіма учасниками процесу.

Окрім цього, в авіаційній термінології існують певні критерії, які регулюють процес адаптації термінів для нових технологій та процедур. З появою новітніх автоматизованих систем управління, навігації та контролю польотів значно зросла потреба в нових термінах, які б відображали

складність і багатофункціональність цих систем. Приклади таких термінів включають «інтегрована система управління польотом», «автоматизовані системи спостереження», «моделі прогнозування погодних умов» тощо. Кожен із цих термінів вимагає чіткої і детальної специфікації, яка б дозволяла однозначно розуміти функції та можливості відповідної системи. Це забезпечує правильне тлумачення кожного терміна, враховуючи технічні особливості та експлуатаційні умови різних авіаційних систем, і забезпечує адаптацію нової термінології до стандартів міжнародної авіаційної організації ICAO [Стишов 2021, с. 38].

Питання стандартизації та узгодження термінів є надзвичайно актуальним, оскільки громадська авіація перебуває в стані постійного розвитку, що вимагає регулярного оновлення термінологічної бази. Наприклад, введення нових процедур обслуговування літаків, таких як «періодичне технічне обслуговування за станом» або «діагностика систем без зупинки експлуатації», вимагає точного і детального опису, який враховує всі технічні і правові аспекти процесу. Узгодження таких термінів між різними авіакомпаніями, аеропортами і технічними службами є критично важливим для забезпечення однозначності дій на всіх рівнях.

На основі проаналізованого матеріалу можна визначити що термін – це лексична одиниця, яка характеризується точністю, однозначністю та функціональною спрямованістю в межах конкретної галузі знань, сприяючи ефективності професійної комунікації, з урахуванням технічного, культурного та мовного контексту.

Особливості авіаційної термінології демонструють, що точність є критичною для забезпечення безпеки польотів і ефективності операцій. Водночас багатозначність термінів у громадській авіації, обумовлена їхньою технічною природою і специфікою використання, створює потребу в стандартизації, узгодженні та чіткому регламентуванні в міжнародному масштабі.

Враховуючи це, авіаційні терміни повинні відповідати таким основним критеріям:

1. Точність – для уникнення двозначності та забезпечення безпеки;
2. Однозначність – для виключення ризиків, що виникають через багатозначність;
3. Зручність використання у багатомовному контексті – задля забезпечення глобальної комунікації.

Таким чином, у межах дослідження авіаційної термінології, термін слід розглядати не лише як лінгвістичне явище, але і як інструмент професійної взаємодії, що безпосередньо впливає на стандартизацію процесів у галузі авіації.

1.2 Типи та види термінів, класифікація термінів за морфологічними ознаками

У громадській авіації термінологія відіграє критичну роль у забезпеченні безпеки, ефективності операцій та злагодженій комунікації між численними учасниками авіаційного процесу. Це обумовлює потребу у чіткому визначенні та класифікації термінів, які б дозволяли уникати плутанини і підвищували прогнозованість дій на всіх рівнях. Існує дуже розгалужена класифікація термінів авіації взагалі [Дячук 2009], у той час як терміни громадської авіації можна поділити на кілька основних типів: технічні, операційні, адміністративні та терміни безпеки. Кожен із цих типів відіграє свою унікальну функцію в авіаційній сфері, впливаючи на різні аспекти діяльності авіакомпаній, аеропортів, наземних служб, авіаційних органів регулювання та інших учасників процесу. Для досягнення належного рівня стандартизації ці типи термінів поділяють також за морфологічними

ознаками, що сприяє їхній уніфікації та забезпечує легкість використання в різних мовах [Микульчик 2020, с. 15].

Технічні терміни є основою авіаційного лексикону, оскільки саме вони забезпечують чітке та однозначне позначення обладнання, систем, механізмів і технічних процесів, що використовуються у сфері громадської авіації.

Прикладами таких термінів є «турбореактивний двигун», «шасі», «анемометр», «автопілот» тощо. Ці терміни описують конкретні частини або функції повітряного судна, а також специфічні технічні операції, які необхідні для його належного функціонування. Морфологічно, технічні терміни мають тенденцію до полісемії, тобто багатозначності, що є результатом необхідності враховувати різні технічні контексти та варіації між типами повітряних суден чи авіаційних систем. Наприклад, термін «автопілот» може мати дещо різні значення залежно від типу літака чи рівня автоматизації системи. Точність у визначенні та використанні технічних термінів забезпечується спеціальними стандартами та регламентами, що встановлюють єдине значення для кожного терміна в певному контексті, що знижує ризик неправильного тлумачення і допомагає уникати помилок.

Операційні терміни стосуються безпосереднього управління польотами, диспетчерського контролю та інших видів діяльності, пов’язаних із забезпеченням зліту, польоту та посадки повітряних суден. Прикладами операційних термінів є «злітно-посадкова смуга» («runway»), «диспетчерський контроль» («air traffic control»), «аварійна посадка» («emergency landing») тощо. Ці терміни описують конкретні дії або ситуації, які виникають під час польоту, а також відображають обов’язки та процедури, що регламентуються нормативними актами. Операційні терміни є критичними для координації роботи між пілотами та диспетчерами, а також іншими наземними службами, тому точність і однозначність цих термінів є надзвичайно високими. Вони часто створюються на основі англійської мови і стандартизуються міжнародними організаціями, такими як Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO), що дозволяє забезпечувати їхнє

розуміння у всіх регіонах світу. Операційні терміни, як правило, не підлягають перекладу і використовуються у стандартизованій формі, що підвищує зручність їхнього використання в багатомовному середовищі [Мацько 2018, с. 36].

Адміністративні терміни охоплюють широкий спектр понять, пов'язаних із організаційною структурою, фінансовими аспектами та регуляторними вимогами у сфері авіації. До таких термінів відносяться, наприклад, «ліцензія на експлуатацію», «сертифікація повітряного судна», «авіаційний регулятор», «правила польотів» та інші. Адміністративні терміни описують правові аспекти діяльності авіакомпаній та інших організацій, що беруть участь у процесі забезпечення авіаперевезень, а також регламентують відповідальність і обов'язки учасників. Ці терміни мають високий рівень формалізації, оскільки вони безпосередньо пов'язані з нормативними документами та стандартами, що регулюють авіаційну діяльність. Морфологічно, адміністративні терміни є переважно складеними, оскільки часто включають кілька слів або фраз для точного опису поняття (наприклад, «комплексний контроль за безпекою польотів»). Це сприяє більш детальному визначенню термінів, проте ускладнює їхнє використання у міжнародному контексті через різницю у правових системах і підходах до регулювання авіації у різних країнах.

Терміни безпеки є специфічною категорією, що охоплює всі аспекти, пов'язані із забезпеченням захисту пасажирів, екіпажу та авіаційного персоналу. До цієї категорії належать терміни, такі як «рівень загрози», «аварійна ситуація», «евакуаційна процедура», «перевірка безпеки» тощо. Терміни безпеки є критичними для визначення стандартів і протоколів, які використовуються для попередження та реагування на небезпечні ситуації. Їхня особливість полягає в тому, що вони часто є уніфікованими на міжнародному рівні для забезпечення злагоджених дій авіаційного персоналу в екстрених випадках. Терміни безпеки зазвичай є короткими і мають максимально точне значення, що дозволяє забезпечити їхнє швидке

розпізнавання та чітке розуміння у критичних ситуаціях. Для прикладу, термін «пожежа на борту» повинен мати єдине трактування для всіх членів екіпажу, незалежно від їхнього рівня підготовки або мовних відмінностей [Попелюк 2020, с. 176].

Слід зазначити, що класифікація термінів громадської авіації за морфологічними ознаками має значний вплив на процес їхнього використання та інтерпретації. Технічні терміни, які здебільшого є однокомпонентними і короткими, легко інтерпретуються та застосовуються у вузькому професійному контексті. Адміністративні терміни, через свою складність та багатокомпонентність, вимагають точного знання нормативно-правової бази і є менш зрозумілими для непрофесіоналів. Операційні терміни займають проміжне положення, оскільки вони відображають конкретні дії чи процеси і є зручними для швидкої комунікації. Терміни безпеки, завдяки своїй лаконічності та однозначності, найбільше підходять для використання у ситуаціях, коли час на прийняття рішень є обмеженим.

Класифікація термінів у громадській авіації за морфологічною будовою є важливим елементом для розуміння та стандартизації професійного лексикону, оскільки кожен тип термінів має свою особливу структуру, що впливає на їхнє використання та інтерпретацію. Можна виділити три основні групи за морфологічною будовою: прості (однослівні), складні (словосполучення) та абревіатури. Кожна з цих груп має свої унікальні характеристики та застосування, що відповідає певним комунікаційним потребам і функціям у рамках авіаційної діяльності [Грубінко 2016, с. 63].

Прості, або однослівні, терміни зазвичай є базовими поняттями, які описують основні об’єкти, системи чи процеси в авіаційній галузі. Приклади таких термінів включають «літак», «крила», «двигун», «зліт», «посадка». Ці терміни мають односкладову морфологічну структуру, що сприяє їх легкій впізнаваності та зручності використання у швидкому спілкуванні, наприклад, під час координації дій між пілотами та диспетчерами. Прості терміни є особливо важливими для тих аспектів авіаційної діяльності, де потрібна

максимальна стисліть та зрозумілість, що дозволяє знижувати ризик помилок у спілкуванні та зменшувати час на обмін інформацією. Оскільки ці терміни здебільшого описують ключові елементи авіаційної системи, вони рідко змінюються і мають високий рівень стандартизації.

Складні терміни, які утворюються у вигляді словосполучень, є більш специфічними і деталізують процеси, функції або структури у громадській авіації. Прикладами складних термінів можуть бути «злітно-посадкова смуга», «повітряний простір», «наземне обслуговування», «автоматизована система керування». Такі терміни дозволяють більш детально описати об'єкт або процес, включаючи декілька характеристик у межах одного поняття. У багатьох випадках складні терміни вимагають високого рівня спеціалізації для правильного розуміння та використання, що робить їх більш складними для інтерпретації у випадках міждисциплінарного спілкування. Складні терміни також можуть мати синонімічні варіанти або коротші форми, які залежать від конкретного контексту або галузі застосування. Наприклад, термін «автоматизована система керування польотом» може скорочуватися до «система керування» в певних контекстах, якщо значення є очевидним для співрозмовника. Це спрощення, однак, потребує високого рівня професійної підготовки від фахівців, які повинні розуміти контекст і правильно інтерпретувати значення термінів [Черепашко 2019, с. 180].

Абревіатури є особливою категорією термінів у громадській авіації, що використовується для спрощення складних або довгих термінів і забезпечує зручність у комунікації, особливо у письмовій та радіозв'язковій формах. Абревіатури, такі як «ICAO» (Міжнародна організація цивільної авіації), «ATC» (диспетчерський контроль повітряного руху), «ETA» (очікуваний час прибуття), допомагають зекономити час та зменшити обсяг інформації, що передається, без втрати суті. Водночас абревіатури можуть бути джерелом плутанини, оскільки деякі з них можуть мати різні значення в залежності від контексту. Наприклад, абревіатура «ATC» може позначати не лише диспетчерський контроль, а й автоматичну передачу команд у певних

технічних системах. Це означає, що використання абревіатур потребує стандартизації та єдиних регламентів, що дозволяють уникати неоднозначності, особливо в умовах багатомовної комунікації. Часто абревіатури зберігаються у незмінній формі незалежно від мови, що забезпечує їхнє легке впізнавання у міжнародному середовищі, але це також може ускладнити розуміння для фахівців, які не володіють англійською мовою на достатньому рівні.

Щодо функціональної ознаки, авіаційні терміни поділяються на базові та похідні. Базові терміни визначають ключові поняття, що є фундаментом авіаційної галузі, і використовуються для позначення основних елементів, без яких неможлива діяльність у цій сфері. До базових термінів належать поняття «літак», «аеропорт», «пілот», «двигун». Вони описують найважливіші об’єкти та професії, що є основою для будь-якої діяльності у громадській авіації. Базові терміни відрізняються високим рівнем універсальності і мають широке застосування у всіх галузях авіаційної індустрії, що робить їх легкими для розуміння навіть у міждисциплінарному середовищі. Оскільки базові терміни визначають головні об’єкти та процеси, вони мають високий рівень стандартизації, що забезпечує однакове їхнє трактування у різних регіонах світу та у різних авіаційних компаніях [Фурсіна 2019, с. 118].

Похідні терміни виникають із базових термінів та відображають розвиток технологій, нові процеси та сучасні інновації у громадській авіації. Похідні терміни можуть змінюватися залежно від розвитку авіаційних технологій, зокрема автоматизації, використання великих даних, систем прогнозування погоди. Прикладами похідних термінів є «дистанційне керування повітряним судном», «автономний дрон», «автоматизована система попередження зіткнень». Ці терміни розширюють базові поняття, надаючи їм нові значення відповідно до сучасних технологічних і операційних умов. Похідні терміни є менш стандартизованими, оскільки вони з’являються у зв’язку з новими технічними рішеннями, які ще можуть знаходитися на етапі тестування або впровадження у певних авіаційних компаніях. Це ускладнює

їхню стандартизацію та однозначне трактування, але водночас дозволяє галузі реагувати на інноваційні виклики [Потапова 2017, с. 251].

Запозичення та адаптація іншомовних термінів у громадській авіації є ключовим аспектом сучасної терміносистеми, який значно впливає на формування професійного лексикону та забезпечує ефективну комунікацію на міжнародному рівні. Громадська авіація, будучи глобальною галуззю, залежить від уніфікованих стандартів та термінології, що дозволяють забезпечувати скоординовані дії авіаційного персоналу, незалежно від країни чи культурного середовища. У цьому контексті англійська мова, як основна робоча мова у міжнародній авіації, має суттєвий вплив на терміносистему та сприяє утворенню нових термінів через пряме запозичення або адаптацію.

Англійська мова стала домінуючою у сфері громадської авіації завдяки кільком історичним та практичним чинникам. Після Другої світової війни, коли авіація отримала глобальний розвиток, англійська мова була визнана основною мовою у всіх міжнародних авіаційних організаціях, зокрема в Міжнародній організації цивільної авіації (ICAO). Це було зроблено для того, щоб уникнути плутанини у комунікаціях і забезпечити єдине мовне середовище для обміну інформацією. Як результат, більшість сучасних авіаційних термінів мають англійське походження, і вони використовуються як у авіаційних документах, так і в спілкуванні між пілотами та диспетчерами. Запозичення англійських термінів відбувається як на лексичному рівні, так і через абревіатури, що відображають специфічні функції чи об’єкти у авіації, наприклад, «landing gear» для позначення шасі, «runway» для злітнопосадкової смуги, або «air traffic control» для диспетчерського контролю повітряного руху [Слаба, Падалко, Василенко, Перфенова 2021, с. 329].

Процес запозичення англійських термінів відбувається на основі їх адаптації до особливостей рідної мови, що дозволяє легше інтегрувати ці терміни у національні терміносистеми. Адаптовані терміни часто проходять морфологічні та фонетичні зміни, щоб відповідати правилам мови, на яку

вони запозичуються. Наприклад, англійський термін «check-in» в багатьох мовах адаптувався як «чек-ін» або «реєстрація», що стало зрозумілим навіть для тих,

хто не володіє англійською мовою. Така адаптація сприяє ширшому розумінню термінів серед професійного персоналу авіації, а також серед пасажирів, які користуються послугами громадської авіації. Запозичення та адаптація також забезпечують зручність у багатомовному середовищі, оскільки більшість фахівців, незалежно від національності, можуть легко зрозуміти адаптовані терміни.

Особливістю запозичень в авіації є їх використання в незмінній формі, особливо це стосується абревіатур, які залишаються без перекладу і сприймаються як загальноприйняті терміни. Наприклад, такі абревіатури як «ETA» (expected time of arrival), «ETD» (expected time of departure) або «ATC»

(air traffic control) використовуються без перекладу у більшості мов світу. Це не тільки полегшує комунікацію, але і забезпечує ефективність, особливо в критичних ситуаціях, де швидке сприйняття і передача інформації є вирішальними. Такі терміни мають високу стандартизацію і включаються до міжнародних авіаційних стандартів, що затверджуються ICAO та іншими організаціями. Водночас, використання незмінних абревіатур створює певні труднощі для фахівців, які не володіють англійською мовою на високому рівні, тому часто в навчальних програмах особлива увага приділяється розумінню цих абревіатур [Ніколаєва 2019, с. 71].

Іншою особливістю терміносистеми громадської авіації є утворення нових термінів на основі англійських запозичень, що відбувається через розвиток нових технологій і впровадження сучасних авіаційних систем. Наприклад, терміни «cybersecurity» (кібербезпека) і «big data» (великі дані) увійшли до авіаційної термінології у зв’язку із зростанням важливості інформаційної безпеки і великих обсягів даних, які використовуються для планування польотів і оптимізації авіаційних послуг. Ці терміни залишаються незмінними або адаптуються лише частково, зберігаючи своє первинне

англійське значення. Також до таких запозичень належать «autopilot» (автопілот), «fuel efficiency» (паливна ефективність), що стосуються новітніх технологічних інновацій у конструкції літаків. Завдяки цим запозиченням, авіаційна термінологія постійно розширюється і адаптується до нових викликів, що виникають у галузі, і це дозволяє підтримувати відповідність сучасним технологічним стандартам [Межжеріна 2021, с. 40].

Запозичення з англійської мови в авіації також є наслідком стандартизації авіаційних процедур, які регламентуються міжнародними правилами. Наприклад, більшість документів, що регулюють безпеку польотів, надаються ICAO і IATA англійською мовою і містять спеціалізовані терміни, які потім перекладаються та адаптуються для використання в інших мовах. У такому випадку стандартизація термінів стає ще одним етапом адаптації, оскільки національні авіаційні регулятори повинні враховувати культурні та мовні особливості при впровадженні міжнародних вимог. Цей процес може призводити до виникнення локальних варіацій термінів, які, хоча і відображають міжнародні стандарти, можуть мати певні відмінності у формулюваннях. Відтак, міжнародна стандартизація авіаційної термінології залишається необхідним процесом для збереження уніфікації та уникнення різночитань у різних країнах.

У нашій науковій розвідці основною класифікацією, що використовується для аналізу авіаційної термінології, є класифікація за морфологічною будовою. Вона охоплює три основні групи: прості (однослівні) терміни, складні терміни (словосполучення) та абревіатури. Ця класифікація найкраще відповідає меті та завданням нашого дослідження, оскільки дозволяє чітко структурувати та категоризувати ілюстративний матеріал відповідно до його лексичних і функціональних особливостей.

У практичному розділі дослідження саме ця класифікація стане базою для аналізу прикладів авіаційної термінології. Це забезпечить:

1. Системність у розгляді різних типів термінів, їхньої структури та специфіки використання.

2. Універсальність підходу, який дозволяє застосовувати результати аналізу в подальшій стандартизації термінології.

3. Практичність для розробки рекомендацій із вдосконалення професійної комунікації в галузі громадської авіації.

Таким чином, класифікація за морфологічною будовою не лише сприяє досягненню цілей дослідження, але й забезпечує логічну та чітку основу для аналізу і подальших висновків.

1.3 Специфіка відтворення термінів у перекладі

Основні принципи перекладу термінів у громадській авіації є критичною складовою для забезпечення ефективної комунікації та дотримання безпеки на всіх рівнях авіаційної діяльності. Переклад термінів в авіаційній галузі має базуватися на декількох ключових принципах, таких як точність, відповідність контексту і збереження термінологічної однозначності. Кожен із цих принципів має свої унікальні вимоги, оскільки специфіка громадської авіації передбачає необхідність передачі точних технічних понять, які б не допускали багатозначності чи неправильної інтерпретації. Дотримання цих принципів є необхідним для ефективного обміну інформацією між фахівцями різних країн і для виконання міжнародних авіаційних стандартів [Костенко 2019, с. 82].

Точність є базовим принципом перекладу термінів у громадській авіації, оскільки навіть незначне відхилення у формулюванні може призвести до порушення процедур або помилок у комунікації. Громадська авіація, як складна технічна сфера, потребує точного відтворення понять, що включають як специфічні технічні терміни, так і більш загальні, операційні. Наприклад, терміни, такі як «approach» (підхід), «takeoff» (зліт) або «clearance» (дозвіл), мають чітко визначені значення, що вимагають однозначного перекладу, який

враховує специфіку авіаційної діяльності. Принцип точності вимагає від перекладача не лише знань авіаційної термінології, а й розуміння специфіки кожного етапу польоту, що дозволяє передати сутність терміну без відхилень. Крім того, точність повинна зберігатися і при передачі технічних описів та інструкцій, що супроводжують авіаційні процедури, щоб уникнути потенційних ризиків, пов'язаних із неправильною інтерпретацією [Черняк 2019, с. 46].

Відповідність контексту є ще одним важливим принципом, який визначає процес перекладу авіаційних термінів. У громадській авіації кожен термін може набувати особливого значення в залежності від етапу польоту або ролі учасника процесу (пілот, диспетчер, технічний персонал). Наприклад, термін «landing» у контексті посадки вимагає точного перекладу як «посадка», проте в іншому контексті цей термін може означати просто завершення маневру або фази польоту. Контекстуальне тлумачення термінів має велике значення для диспетчерського контролю, де пілот і диспетчер можуть використовувати одні й ті самі терміни, але вкладати в них різні відтінки значень. Врахування відповідності контексту також є критичним при перекладі інструкцій з безпеки, що супроводжують аварійні процедури, оскільки це дозволяє забезпечити правильне розуміння послідовності дій під час надзвичайних ситуацій. Важливість відповідності контексту в авіаційній термінології також підкреслюється міжнародними стандартами, що регулюють використання англійської мови як основної для комунікації між екіпажем і диспетчерськими службами [Савчук 2018, с. 20].

Збереження термінологічної однозначності є ще одним принципом, що забезпечує надійність перекладу авіаційних термінів. Однозначність є критичною умовою для будь-якого фахівця в авіаційній сфері, оскільки багатозначність чи варіативність можуть призвести до плутанини у ситуаціях, де необхідна швидка та точна реакція. Наприклад, термін «flare» в авіації позначає маневр під час посадки, де літак дещо піднімає ніс перед дотиком до злітно-посадкової смуги. Будь-яка інша інтерпретація цього терміну в

контексті посадки може ввести в оману, тому однозначність у виборі перекладу є критичною. У рамках цього принципу фахівці з перекладу мають враховувати встановлену термінологічну базу, щоб уникати різночитань. Однозначність також досягається через використання стандартних глосаріїв та довідників, що дозволяють мінімізувати можливість помилок у процесі перекладу та забезпечують стабільність термінології в усіх операційних документах [Мосієвич 2017, с. 117].

Особливість авіаційного перекладу також полягає у використанні стандартизованих абревіатур, які мають зберігатися в оригінальній формі незалежно від мови перекладу. Наприклад, такі скорочення, як «ETA» (очікуваний час прибуття), «ATC» (диспетчерський контроль повітряного руху) або «ICAO» (Міжнародна організація цивільної авіації)

використовуються у всьому світі без змін, що забезпечує уніфікацію і мінімізує можливість плутанини. Оскільки більшість абревіатур в авіації мають англійське походження, вони зберігаються в оригінальній формі, навіть коли документи перекладаються на інші мови, що спрощує комунікацію і дозволяє фахівцям із різних країн однаково розуміти зміст термінів. Абревіатури є частиною глобальної авіаційної культури, що дозволяє уникнути дублювання термінів і забезпечує однаковість використання в різних мовах.

Переклад авіаційних термінів також має враховувати вплив культурних і лінгвістичних відмінностей, що можуть впливати на розуміння термінів. У деяких мовах прямий переклад англійських термінів не завжди є можливим, що змушує перекладачів використовувати описові переклади або адаптації, що зберігають технічний зміст. Наприклад, термін «takeoff roll» (початкова фаза зльоту, коли літак прискорюється на злітно-посадковій смузі) не має прямого аналога у багатьох мовах, і тому вимагає описового підходу. Це забезпечує збереження точності, проте може ускладнювати комунікацію для представників різних національностей, які мають різний рівень підготовки. З цієї причини міжнародні авіаційні організації рекомендують використовувати

англійську мову для специфічних термінів, що забезпечує їх єдине розуміння [Долішня 2018, с. 109].

Проблеми перекладу термінів у громадській авіації є багатогранними, оскільки ця сфера поєднує технічні, операційні та правові аспекти, які повинні бути точно ідентифіковані та уніфіковані для забезпечення надійної комунікації. Однією з найзначніших складностей у перекладі авіаційних термінів є різниця у правовому та технічному значенні термінів між різними мовами та культурами, що може призвести до суттєвих розбіжностей у їхньому розумінні та використанні. Проблема полягає в тому, що багато термінів у громадській авіації мають не лише технічний зміст, а й закріплене правове значення, яке регулюється нормативними документами та стандартами, що відрізняються у різних країнах. Це породжує виклики у процесі перекладу, оскільки кожен термін повинен не тільки передавати технічну сутність, а й відповідати правовим нормам і стандартам країни, до якої належить переклад [Долішня 2018, с. 111].

Один із ключових аспектів проблеми перекладу термінів у громадській авіації стосується різниці у правових визначеннях. Наприклад, термін «safety» у міжнародній авіаційній термінології має чітко визначене значення у стандартах Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) і позначає заходи, спрямовані на забезпечення безпеки польотів. Однак у деяких національних регулюваннях цей термін може мати ширше чи вужче значення, яке охоплює не тільки авіаційну, але й іншу інфраструктурну безпеку. Такі відмінності призводять до складності уніфікації термінів і можуть вимагати використання додаткових уточнень або адаптацій у процесі перекладу. Це особливо помітно у випадках, коли необхідно інтегрувати місцеві правові норми та міжнародні стандарти, що значно ускладнює переклад і підвищує вимоги до точності передачі термінів [Михальчук 2018, с. 90].

Технічні терміни в авіації також часто мають специфічні значення, які можуть не співпадати з їхнім буквальним перекладом на інші мови. Наприклад, термін «runway» в англійській мові означає злітно-посадкову

смугу, однак у деяких мовах цей термін має більш загальне значення і може позначати будь-яку доріжку чи смугу для руху транспортних засобів. Це ускладнює процес перекладу, оскільки в авіації кожна деталь має велике значення для безпеки та організації процесу польоту. Тому перекладачі часто стикаються з необхідністю підбирати синоніми або створювати нові терміни для досягнення точного значення, що відповідає авіаційним стандартам, що, своєю чергою, може спричинити різночитання у національних контекстах.

Іншою проблемою є адаптація термінів у випадках, коли певні терміни мають однакове правове значення, але відмінності у культурному чи технічному контексті викликають інші асоціації. Наприклад, термін «emergency landing» в англомовному контексті має чітке значення примусової посадки у випадку надзвичайної ситуації. Однак, у перекладі на інші мови цей термін може сприйматися ширше і включати будь-яку нетипову ситуацію при посадці, що не відповідає оригінальному значенню. Такі випадки підвищують вимоги до точності перекладу, оскільки від правильного розуміння таких термінів може залежати виконання процедур безпеки та координація дій між наземними службами і екіпажем літака [Притика 2023, с. 62].

Однією з важливих складностей є також різниця у правових системах і технічних регламентах, що використовуються у різних країнах для регулювання авіаційної діяльності. У деяких країнах авіаційні терміни визначаються та контролюються на національному рівні відповідно до місцевих стандартів, у той час як у інших країнах стандарти визначаються міжнародними організаціями, такими як ICAO. Це створює бар’єр для уніфікації термінів, оскільки національні регулятори можуть мати різні вимоги до термінології, що обумовлює різні підходи до перекладу. Наприклад, англійський термін «pilot-in-command» має специфічне юридичне значення, яке вказує на відповідальність пілота за управління польотом, однак у деяких країнах цей термін може позначати лише досвідченого пілота без додаткових обов’язків. Це викликає труднощі при перекладі юридичних

документів і вимагає додаткових зусиль для збереження точності та однозначності.

У багатьох випадках також виникають проблеми, пов’язані з абревіатурами та скороченнями, які є поширеними у міжнародній авіаційній практиці. Абревіатури, такі як «ETA» (очікуваний час прибуття), «ATIS» (автоматична інформаційна система терміналу) або «PFD» (основний дисплей польоту), мають чітко визначені значення в англомовному контексті, однак у перекладі на інші мови можуть виникати труднощі, пов’язані з відсутністю відповідників або іншими асоціаціями. Це призводить до ситуацій, коли абревіатури залишаються без перекладу або вимагають додаткового пояснення, що ускладнює їхнє використання в національному контексті. У деяких випадках абревіатури можуть мати зовсім інше значення в національних стандартах, що вимагає від перекладачів додаткових зусиль для адаптації і пояснення термінів, щоб уникнути непорозумінь [Стариченко 2021, с. 70].

Способи відтворення нових і специфічних термінів у громадській авіації є різноманітними та враховують як лінгвістичні, так і технічні аспекти для забезпечення точного і зрозумілого перекладу. У цій сфері термінологія постійно оновлюється, оскільки розвиток технологій і впровадження інноваційних процесів вимагають утворення нових понять.

Для цього використовують методи транскрипції, транслітерації, калькування, адаптації та створення неологізмів. Кожен із цих методів має свої особливості та переваги, а вибір конкретного способу часто залежить від специфіки терміна, його частотності у вживанні та ступеня усталеності у професійному середовищі.

Транскрипція та транслітерація є поширеними методами при відтворенні нових авіаційних термінів, що походять з англійської мови, яка є основною робочою мовою авіації. Транскрипція передбачає відтворення терміна відповідно до його фонетичного звучання. Наприклад, англійське слово «cockpit» може бути транскрибоване як «кокпіт», що зберігає

оригінальне звучання і є зрозумілим для фахівців. Цей метод є корисним для швидкої інтеграції нових термінів у мову, де вони зберігають близькість до оригіналу і не потребують глибокої адаптації. Транслітерація, на відміну від транскрипції, зберігає написання оригінального терміна за допомогою символів іншої мови. Це забезпечує точність передання іншомовних термінів у письмовій формі і є доцільним у випадках, коли транскрипція може змінити структуру терміна до невпізнаваності [Халіновська 2017, с. 5].

Калькування є ще одним поширеним методом, що дозволяє створювати нові терміни шляхом прямого перекладу складових частин іншомовного терміна. Наприклад, англійський термін «black box» перекладається як «чорний ящик», що зберігає оригінальну структуру і є зрозумілим для широкого кола фахівців.

Калькування є корисним для відтворення термінів, що мають чітку семантичну структуру і легко піддаються перекладу на іншу мову без втрати змісту. Проте, інколи калькування може викликати плутанину, якщо буквальний переклад частин терміна не відповідає реальному значенню або контексту його використання.

Наприклад, термін «fly-by-wire» може викликати труднощі в перекладі методом калькування, оскільки буквальний переклад не відображає сутності технології керування літаком через електронні сигнали, що вимагає пояснювального підходу.

Адаптація є важливим методом у випадках, коли оригінальний термін потребує змін для відповідності мовним нормам та культурним особливостям мови перекладу. Це часто застосовується до термінів, що мають високий рівень технічної складності або можуть мати неоднозначне значення у мові перекладу. Наприклад, термін «check-in» адаптується в багатьох мовах як «реєстрація», що зберігає зміст поняття, але робить його більш зрозумілим для користувачів.

Адаптація дозволяє уникати використання незрозумілих чи чужорідних термінів, особливо у випадках, коли англіцизми можуть ускладнити

сприйняття тексту. Цей метод також є ефективним для підтримки функціональності мови перекладу, зберігаючи при цьому оригінальну сутність терміна. Адаптація також є корисною для створення нових формулювань у випадках, коли прямий переклад може призвести до неправильного розуміння або неточності.

Створення неологізмів є одним із найцікавіших методів у відтворенні нових авіаційних термінів, оскільки це дозволяє генерувати абсолютно нові слова, що збагачують національну терміносистему. Неологізми часто створюються на основі вже існуючих коренів і морфем мови, що робить їх зрозумілими і природними для носіїв мови. Наприклад, термін «дрон» є неологізмом, що виник у багатьох мовах для позначення безпілотних літальних апаратів.

Неологізми також використовуються у випадках, коли прямий переклад або запозичення не передають технічної специфіки терміна. Створення неологізмів є складним процесом, оскільки такі терміни повинні бути легко впізнаваними, зрозумілими і мати уніфіковане значення. В авіаційній сфері неологізми часто впроваджуються шляхом нормативного закріплення у глосаріях або авіаційних стандартах, що допомагає забезпечити їх стабільне використання.

Вплив англійської мови як основної мови авіації на процес перекладу є значним, оскільки англійська мова є стандартом для міжнародної комунікації між екіпажами, диспетчерами та іншими фахівцями. Це породжує виклики, пов’язані із запозиченнями та англіцизмами, які можуть утруднювати розуміння у національних терміносистемах.

Англіцизми є природною частиною сучасного авіаційного лексикону, однак їхнє надмірне використання може ускладнювати сприйняття для носіїв інших мов. Наприклад, терміни «takeoff» і «landing» є стандартними в авіаційній англійській, однак їхнє пряме використання в інших мовах може призвести до непорозумінь. Це змушує фахівців із перекладу розробляти

адаптовані еквіваленти, що зберігають значення, але є більш зручними для вживання у національному контексті [Нікіфорова 2019, с. 19].

Запозичення термінів з англійської мови також викликає труднощі у випадках, коли оригінальні англійські терміни мають багатозначне значення. Наприклад, термін «clearance» може означати і «дозвіл» у контексті диспетчерського управління, і «розчищення» у контексті обслуговування злітно-посадкових смуг. У таких випадках пряме запозичення може створити двозначність, яка ускладнює сприйняття і вимагає уточнення. Виклики, пов’язані з англіцизмами, включають також використання абревіатур, які часто не мають еквівалентів у національних мовах і потребують пояснювального підходу. Наприклад, абревіатура «ATIS» (автоматична інформаційна система терміналу) широко використовується в англійському контексті, але вимагає адаптації та пояснення при перекладі для забезпечення точності розуміння.

Отже, принципами перекладу термінів громадської авіації є точність, відповідність контексту, збереження термінологічної однозначності, а також адаптація до культурних та мовних особливостей. Точність перекладу гарантує правильність інтерпретації понять і процедур, тоді як відповідність контексту забезпечує адекватне розуміння термінів залежно від ситуаційного та функціонального використання. Збереження однозначності дозволяє уникнути плутанини в критичних умовах, а адаптація термінів враховує особливості національних мов і культур, сприяючи їхньому ефективному використанню.

Основними проблемами, які виникають у процесі перекладу термінів громадської авіації, є різниця у правових визначеннях, багатозначність технічних термінів, складнощі в передачі англіцизмів і абревіатур, а також необхідність уніфікації термінології на міжнародному рівні. Різниця у правових визначеннях ускладнює переклад, оскільки терміни повинні відповідати як міжнародним стандартам, так і національним нормам. Багатозначність термінів, особливо технічних, потребує уточнення контексту,

щоб уникнути неоднозначності. Використання англіцизмів і абревіатур вимагає адаптації або пояснень, щоб терміни були зрозумілими в багатомовному середовищі. Уніфікація термінології стає важливою задачею для забезпечення однакового розуміння авіаційної лексики в різних країнах і мовах.

РОЗДІЛ 2
АНГЛОМОВНІ ТЕРМІНИ ГРОМАДСЬКОЇ АВІАЦІЇ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

2.1 Специфіка формування англомовних термінів громадської авіації

Аналіз структурних особливостей формування англомовних термінів громадської авіації дозволяє виявити ключові тенденції у використанні лексичних моделей, що забезпечують точність, стисло та ефективне передавання інформації. Однією з головних характеристик англомовних авіаційних термінів є їхня здатність відображати комплексні технічні концепції через використання чітких, стандартизованих мовних форм. До таких форм належать утворення термінів за допомогою афіксації, абревіації, композитів (складних слів) та інноваційних методів лексичного будівництва, які забезпечують уніфікованість і зрозумілість комунікації в авіаційній галузі.

Афіксація є однією з найпоширеніших моделей формування англомовних термінів. Використання суфіксів та префіксів дозволяє точно визначати належність терміна до певної категорії або його функціональні особливості. Наприклад, суфікси «-ion» чи «-ment» формують терміни, що позначають процес або стан, як у словах «*maintenance*» (технічне обслуговування) чи «*operation*» (експлуатація). Префікси, такі як «pre-», «post» або «re-», забезпечують термінам додаткові семантичні відтінки, що вказують на хронологічні чи функціональні аспекти. Наприклад, «*pre-flight inspection*» відображає перевірку перед польотом, а «*re-check*» позначає повторну перевірку [Sarmento S. 2012, с. 7].

Складні слова або композити широко застосовуються в англомовній термінології громадської авіації через їхню здатність об’єднувати декілька понять у єдиній лексичній одиниці. Такий підхід забезпечує високу

інформативність та економію мовних ресурсів. Наприклад, «*composite materials*» позначає матеріали, створені шляхом поєднання декількох компонентів, що характеризуються одночасно міцністю та легкістю. Інший приклад, «*safety features*», інтегрує поняття конструктивних елементів, які сприяють підвищенню рівня безпеки, як-от аварійні виходи, які вбудовані у дизайн кабіни.

Абревіація є ще одним важливим засобом створення термінів, особливо в умовах обмеженого часу та необхідності швидкої комунікації. В авіації використовуються як акроніми, що формуються з початкових літер кількох слів, так і скорочення, що залишають лише ключові елементи слова. Наприклад, «*ETA*» (Estimated Time of Arrival) часто використовується для позначення розрахункового часу прибуття, а «*MTOW*» (Maximum Take-Off

Weight) вказує на максимальну вагу при зльоті. Використання абревіацій забезпечує оперативність обміну інформацією та знижує когнітивне навантаження на учасників комунікації [Crystal 2021, с. 274].

Окремо слід відзначити використання багатокомпонентних термінів, які можуть включати кілька слів, об’єднаних у формі словосполучень. Наприклад, «*engine thrust control*» описує систему регулювання тяги двигунів, що керується пілотом під час зльоту і посадки. Такі терміни мають чітку ієрархічну структуру, де основне слово (*head*) визначає головну концепцію, а залежні компоненти (*modifiers*) уточнюють її. Це дозволяє досягати високого рівня деталізації технічної інформації.

Щодо лексичних інновацій, терміни в авіації часто запозичуються з інших галузей науки та техніки або створюються шляхом адаптації існуючих слів. Наприклад, термін «*aerodynamic shape*» в контексті фюзеляжу літака відображає характеристику дизайну, що мінімізує опір повітря. У цьому випадку використання слова «aerodynamic» демонструє перенесення фізичного поняття у сферу авіації для опису ключової конструктивної особливості.

Окрім зазначених методів, англомовна авіаційна термінологія характеризується високим рівнем стандартизації, що є результатом міжнародних угод та спільної роботи авіаційних організацій. Наприклад, термінологія, що використовується Міжнародною організацією цивільної авіації (ICAO), розробляється з урахуванням потреб уніфікації та взаєморозуміння між фахівцями різних країн. Це забезпечує ефективну координацію дій, пов'язаних з експлуатацією літаків, технічним обслуговуванням, тестуванням нових прототипів та оцінкою їхніх характеристик

У контексті структурного аналізу англомовних термінів громадської авіації важливим є врахування семантичної прозорості та когнітивної доступності термінів. Наприклад, термін «*stress tests*» використовується для позначення випробувань матеріалів на міцність з метою оцінки їхньої довговічності. Завдяки семантичній прозорості цей термін одразу викликає уявлення про тип тестування, що підкреслює його практичну орієнтованість.

У свою чергу, терміни на зразок «*fuselage design*» або «*tail fin optimization*» демонструють високий рівень когнітивної доступності завдяки чіткій кореляції між лексичними компонентами та концептуальними аспектами.

Важливо також зазначити, що багато авіаційних термінів мають міждисциплінарний характер, оскільки авіація інтегрує знання з фізики, інженерії, комп'ютерних наук та інших галузей. Наприклад, «*prototypes*» вказують на стадію розробки та випробування нових концепцій дизайну, що є типовим для науково-дослідницької діяльності в інженерії. У цьому контексті важливим є використання стандартних моделей утворення термінів, що дозволяють забезпечити універсальність їхнього застосування в різних галузях науки.

Семантичні аспекти формування англомовних термінів громадської авіації є одним із ключових факторів, що визначають їхню ефективність у технічній комунікації. Ці аспекти охоплюють значеннєві особливості

термінів, включаючи їхню точність, функціональну спрямованість, метафоричність, омонімію, а також здатність адаптуватися до різних контекстів. Аналіз цих особливостей дозволяє зрозуміти, як семантична структура термінів сприяє забезпеченню когнітивної доступності та професійної ефективності в авіаційній галузі [IETAE 2013, с. 12].

Одна з основних семантичних характеристик авіаційних термінів – це їхня однозначність. У технічних галузях, де точність є критичною, семантична прозорість термінів виключає можливість неоднозначного трактування. Наприклад, термін «*landing gear*» однозначно вказує на механізм шасі літака, що відповідає за підтримку повітряного судна під час посадки. Це слово, незважаючи на свою багатокомпонентну структуру, є семантично прозорим, адже точно передає основну функцію механізму.

Метафоричність є ще однією важливою рисою семантичної структури термінів. Хоча термінологія зазвичай прагне уникати двозначностей, метафори використовуються для опису складних технічних процесів у зрозумілих термінах. Наприклад, термін «*aerodynamic enhancements*» може бути сприйнятий як метафора, що описує покращення дизайну літака з метою зменшення опору повітря. У цьому контексті використання терміна «*enhancements*» переносить ідею підвищення ефективності у більш загальновживану площину, полегшуючи сприйняття концепту.

Іншим аспектом є використання омонімії, яка, незважаючи на ризик потенційних непорозумінь, іноді зустрічається в англомовній авіаційній термінології. Наприклад, слово «*drag*» у контексті авіації означає

аеродинамічний опір, тоді як у загальному вжитку воно може мати зовсім інше значення. Завдяки контексту та спеціальній сфері застосування омонімія в авіаційній термінології зазвичай не призводить до непорозумінь, але потребує високої фахової обізнаності користувачів [Held 2019, с. 467].

Семантична структура термінів також враховує когнітивні особливості сприйняття. Наприклад, термін «*fuel efficiency*» є одночасно простим і семантично насиченим, оскільки поєднує ідеї економії та ефективності у

використанні авіаційного палива. Подібна структура сприяє швидкому розумінню сутності концепту, що є необхідним у контексті динамічних умов авіаційної діяльності. Крім того, подібні терміни часто супроводжуються додатковими уточненнями, як у випадку «*fuel efficiency improvements through aerodynamic enhancements*», де уточнення вказують на конкретний спосіб досягнення економії.

Семантична адаптивність англомовних термінів проявляється у здатності змінювати свої значення залежно від контексту. Наприклад, термін «*cutting-edge materials*» може використовуватися як для опису інноваційних матеріалів у конструкції літаків, так і в ширшому технічному контексті, де йдеться про передові технології. Така семантична гнучкість забезпечує універсальність термінів і їхнє широке застосування в суміжних галузях.

Інноваційні процеси у терміноутворенні часто пов’язані з розвитком технологій, що вимагає створення нових термінів для позначення нових концептів. Наприклад, термін «*thrust reversers*» був розроблений для опису системи, яка дозволяє змінювати напрямок тяги двигунів, щоб сповільнити літак під час посадки. Цей термін, по суті, описує технологічну функцію, поєднуючи два базових поняття – «*thrust*» (тяга) і «*reverse*» (зворотній напрямок), – що робить його семантично зрозумілим навіть для нефахівців.

Ще одним прикладом семантичної складності є терміни, що описують процеси або дії. Наприклад, «*retracting landing gear*» вказує на процес збирання шасі для зменшення аеродинамічного опору під час польоту. Цей термін не лише передає основну дію, але й містить функціональне навантаження, пов’язане з оптимізацією аеродинамічних характеристик

[Collins English Dictionary, с. 18].

Семантична узгодженість термінів із контекстом також проявляється у виборі слів, що підкреслюють конкретні характеристики об’єкта або процесу. Наприклад, «*carefully routed wiring harnesses*» не лише описує фізичний процес прокладки проводів, але й вказує на необхідність уникнення втручання, що є критичним аспектом безпеки. У таких випадках семантичні

характеристики термінів забезпечують їхню придатність для практичного застосування та ефективність у передачі знань. Окрім того, англомовна авіаційна термінологія демонструє тенденцію до стандартизації семантичних моделей, які сприяють уніфікації розуміння термінів у міжнародному середовищі. Наприклад, терміни, пов’язані з технічним обслуговуванням, такі як «*maintenance procedures*» чи «*stress tests*», мають чітко визначену семантичну структуру, що дозволяє уникнути різночитань у комунікації між фахівцями різних країн.

2.2 Особливості перекладу англомовних термінів сфери громадської авіації українською мовою

Адаптація англомовних термінів громадської авіації до мовних норм української мови вимагає врахування низки лінгвістичних аспектів, які забезпечують точність і зрозумілість комунікації в технічному та професійному середовищі. Цей процес відбувається на перетині мовознавства, технічної термінології та культури перекладу, що ставить перед перекладачами складні завдання з адаптації термінів до граматичних, морфологічних та стилістичних норм української мови, не втрачаючи семантичного ядра оригіналу [Frane, Fabijanić 2019, с. 59].

Граматична адаптація є першочерговим завданням у процесі перекладу термінів. Українська мова має багатшу систему граматичних категорій у порівнянні з англійською. Це стосується відмінків, чисел і роду, що впливають на структуру речення та формальне оформлення терміна. Наприклад, англійський термін «*maintenance*» перекладається як «технічне

обслуговування», при цьому в українській мові термін легко інтегрується у речення через зміну форми залежно від відмінка: «*для технічного обслуговування», «під час технічного обслуговування*». Ця

гнучкість дозволяє краще інтегрувати терміни в текст, забезпечуючи їхню стилістичну узгодженість із загальною структурою української мови.

Щодо синтаксичної адаптації, необхідно враховувати, що англійська мова часто використовує іменникові групи для позначення складних технічних понять, тоді як в українській мові перевага надається більш розгорнутим конструкціям. Наприклад, термін «*state-of-the-art avionics systems*» у дослівному перекладі може виглядати як «*передові системи авіоніки*», але для забезпечення чіткості й стилістичної відповідності інколи використовується описовий підхід: «*системи авіоніки нового покоління*». Такий підхід не лише зберігає оригінальне значення терміна, але й робить його зрозумілішим для української аудиторії [Keenan, с. 36].

Лексична адаптація термінів передбачає вирішення дилеми між калькуванням (дослівним перекладом) і запозиченням. Англійський термін «*cockpit*» у міжнародній авіаційній термінології вже адаптований як «*кабіна пілота*» або просто «*кабіна*». Тут важливо зберегти технічну суть і водночас уникнути можливих стилістичних помилок. Якщо переклад буде надмірно калькованим, це може викликати когнітивний дисонанс у користувачів мови, оскільки українська мова тяжіє до більш зрозумілих і узгоджених форм.

Морфологічна адаптація передбачає інтеграцію запозичених термінів у систему словозміни української мови. Для цього застосовується транслітерація, адаптація до орфографічних правил та введення відповідних закінчень. Наприклад, термін «*winglets*», що позначає невеликі аеродинамічні поверхні на кінцях крила, трансформується в українській мові як «*вінглети*». Це запозичення зберігає свою оригінальну форму, але адаптується до української граматики через використання характерного для іменників чоловічого роду множини.

Особливої уваги заслуговує проблема перекладу багатозначних термінів. У технічній літературі терміни часто мають вузькоспеціалізоване значення, яке відрізняється від загальновживаного. Наприклад, англійське слово «*thrust*» у загальному вжитку означає «*поштовх*» або «*рух уперед*», тоді

як у контексті авіації воно перекладається як «*тяга*» і позначає силу, створену авіадвигуном. У таких випадках перекладач зобов'язаний враховувати контекст і вибирати той варіант перекладу, який буде найточніше відповідати технічній ситуації.

Одним із викликів адаптації є метафоричність англійських термінів, яка в технічних текстах використовується для пояснення складних концепцій. Наприклад, термін «*cutting-edge materials*» у буквальному перекладі може звучати як «*матеріали на передовому краю*», але така форма є стилістично недоречною в українській технічній літературі. Тому перекладачі застосовують описовий підхід, замінюючи метафору на еквівалент «*передові матеріали*», що зберігає зміст і адаптує його до українського мовного контексту [Soares 2015, с. 534].

Значну роль у процесі адаптації відіграє стандартизація термінів. В авіаційній галузі використання єдиної термінології є критичним для забезпечення безпеки та ефективності комунікації. Тому терміни, що вже закріпилися у міжнародних стандартах, таких як ICAO (Міжнародна організація цивільної авіації), часто перекладаються на основі офіційних глосаріїв і словників. Наприклад, термін «*landing gear*» стандартно перекладається як «*шасі*», а «*fuel efficiency*» – як «*паливна ефективність*».

Такий підхід дозволяє уникнути розбіжностей у вживанні термінів у різних текстах і контекстах.

Іншим аспектом є впровадження нових термінів, які виникають у зв'язку з розвитком авіаційних технологій. Наприклад, термін «*thrust reversers*», який описує механізм для реверсування тяги двигуна під час посадки літака, був адаптований як «*реверсори тяги*». Це новоутворення враховує як морфологічні, так і семантичні особливості української мови, забезпечуючи точність і зрозумілість.

У перекладацькій практиці велика увага приділяється контексту. Один і той самий термін може набувати різних значень залежно від ситуації. Наприклад, слово «*inspection*» може означати як «огляд» у контексті

перевірки стану літака, так і «*інспекцію*» у значенні офіційного контролю. У таких випадках переклад потребує детального аналізу тексту для вибору найбільш відповідного варіанту. Окрім того, адаптація термінів враховує стиль тексту. У технічних документах використовується формальний стиль, що вимагає максимальної чіткості й уникнення двозначностей. Наприклад, англійський термін «*routine maintenance*» може бути перекладений як «*планове обслуговування*», що підкреслює регулярність і систематичність процесу. Такий вибір слів забезпечує відповідність технічним стандартам і зрозумілість для професійної аудиторії [Fang 2020, с. 70].

Передача семантики термінів англомовної авіаційної термінології під час перекладу на українську мову є багатовекторним процесом, який поєднує точність збереження технічного значення, відповідність граматичним і стилістичним нормам, а також культурну і лінгвістичну адаптацію. Це завдання стає особливо актуальним у сфері громадської авіації, де чіткість термінології прямо впливає на функціональність технічної документації, безпеку польотів і ефективність комунікації між фахівцями. Семантика, яка визначає змістовну складову терміна, повинна бути максимально точною і повною, щоб виключити можливість різночитань або помилок у практичному застосуванні.

Першочерговим завданням у процесі передачі семантики є збереження основного змісту терміна, який часто є результатом тривалого процесу стандартизації в англомовному технічному середовищі. Наприклад, термін «*flight control surfaces*» у перекладі як «*поверхні керування польотом*» повинен не лише передавати базове значення, але й ураховувати специфічні технічні характеристики, які цей термін охоплює: закрилки, елерони, стабілізатори тощо. Таким чином, перекладачеві необхідно не лише оперувати лексичними еквівалентами, але й розуміти технічний контекст, щоб зберегти всі смислові нюанси терміна [Trippe 2018, с. 196].

Для забезпечення точності часто застосовується метод калькування, при якому структура англомовного терміна зберігається в перекладі. Наприклад,

термін «*tail fin*» перекладається як «*хвостовий стабілізатор*», що дозволяє зберегти як форму, так і технічний зміст терміна. У цьому контексті калькування стає ефективним інструментом, оскільки воно дозволяє передати терміни, які вже мають усталене значення в міжнародній авіаційній спільноті.

Однак не всі терміни можна перекладати дослівно, особливо якщо в українській мові немає прямого еквівалента. У таких випадках застосовується описовий метод, який дозволяє розкрити зміст терміна через додаткове пояснення. Наприклад, англомовний термін «*quieter engines*» у перекладі може бути поданий як «*двигуни зниженої шумності*». Ця форма перекладу зберігає основну ідею терміна, але одночасно адаптує його до мовних норм української мови, роблячи змістовний акцент на функціональних характеристиках об’єкта.

Окремим викликом у передачі семантики є багатозначні терміни, які можуть мати різні значення залежно від контексту. Наприклад, термін «*extension*» у контексті шасі перекладається як «*випускання шасі*» («*gear extension*»), тоді як у контексті функціонального розширення авіаційних систем цей термін може позначати «*розширення функціоналу*». Тут важливим є розуміння технічної специфіки контексту, щоб уникнути помилкових інтерпретацій.

Семантична точність також залежить від рівня спеціалізації аудиторії, для якої призначений текст. Якщо термінологія використовується у вузькоспеціалізованому середовищі, як-от серед авіаінженерів, то можна зберігати оригінальні англомовні терміни або їхню адаптовану форму (наприклад, «*авіоніка*» для «*avionics*»). Водночас для нефахової аудиторії може знадобитися спрощення термінів або їхня пояснювальна адаптація. Наприклад, «*cockpit instruments*» для широкої аудиторії можна перекласти як

«*прилади кабіни пілота*», тоді як для технічної документації це може бути просто «*кабінні прилади*» [Kopechka 2017, с. 213].

Метафоричні терміни становлять окремий клас у технічній лексиці, які потребують особливого підходу під час перекладу. Наприклад, термін «*drag*

reduction» дослівно перекладається як «*зменшення опору*», але семантичне навантаження цього терміна включає аеродинамічні заходи, спрямовані на підвищення ефективності польоту. У таких випадках переклад повинен враховувати не лише буквальне значення, але й технічну суть процесу, яка описується.

Інтеграція термінів у синтаксичну структуру української мови також впливає на семантичну точність. Наприклад, англійський термін «*calibrated instruments*» у перекладі як «*калібровані прилади*» забезпечує точність передачі значення, але в технічному контексті українська мова може вимагати додаткового уточнення, наприклад, «*калібровані прилади для точного вимірювання*». Це уточнення підкреслює практичне призначення терміна і розкриває його функціональний аспект.

В авіаційній галузі значна кількість термінів є частиною міжнародних стандартів, що забезпечують їхню уніфікованість. Наприклад, термін «*electrical network integration*» у перекладі як «*інтеграція в електричну мережу*» зберігає свою семантичну цілісність, але потребує адаптації залежно від особливостей національних стандартів електротехнічної термінології. Така адаптація дозволяє зберегти точність і забезпечити відповідність місцевим нормам [Baker 2017, с. 352].

Окрім стандартних методів перекладу, важливим є збереження стилістичних характеристик тексту. У технічній літературі переважає формальний стиль із чіткою структурою речень і мінімальною кількістю метафор. Наприклад, переклад терміна «*durable materials*» як «*міцні матеріали*» передає основне значення, але може бути розширений до «*матеріали підвищеної міцності*» залежно від контексту. Це дозволяє точніше відобразити технічні характеристики матеріалів, що описуються.

2.2.1 Генералізація у перекладі термінів сфери громадської авіації. Спрощення значення термінів у процесі перекладу технічної термінології, особливо у сфері громадської авіації, є методологічним

інструментом, що дозволяє зробити складні концепції доступними для ширшого кола користувачів, зокрема нефахівців. У таких випадках перекладачі або розробники термінології свідомо обирають більш узагальнені форми, що зберігають базову суть терміна, але не відображають його повної технічної глибини. Генералізація слугує ефективним способом адаптації технічної мови до потреб різних аудиторій, зокрема для навчальних матеріалів, посібників для користувачів або у спрощених версіях технічної документації [FLPWRTW, с. 50].

Одним із ключових аспектів генералізації є усунення надмірно специфічних деталей, які можуть бути зрозумілими лише вузькоспеціалізованим фахівцям. Наприклад, термін «*shock-absorbing technology*», який у технічній англомовній документації описує специфічні системи гасіння вібрацій і ударних навантажень у шасі, може бути спрощений у перекладі як «*технологія амортизації*». Цей спрощений варіант виключає деталі про принципи роботи системи, проте дозволяє нефахівцю або користувачеві зрозуміти, що конструкція спрямована на підвищення комфорту та безпеки під час посадки.

Генералізація часто застосовується при перекладі термінів, пов’язаних з матеріалами, які використовуються у виробництві літаків. Наприклад, термін «*high-performance alloys*» може бути спрощений до «*високопродуктивні сплави*», що не уточнює їхнього точного хімічного складу, проте передає їхню основну характеристику – високу ефективність у застосуванні. У технічних контекстах, орієнтованих на широке коло користувачів, такі спрощення є виправданими, оскільки дозволяють уникнути перевантаження тексту спеціалізованою інформацією [Fletcher 2021, с. 22].

Ще одним прикладом є терміни, пов’язані з матеріалами конструкції літака, наприклад «*durable, lightweight materials*». Цей термін може бути перекладений як «*міцні та легкі матеріали*». Такий переклад спрощує сприйняття терміна, оскільки не розкриває конкретних характеристик матеріалів, таких як їхня структура, склад чи технологія виготовлення. У

професійній технічній документації такий підхід може бути обмеженим, але в навчальних або загальноосвітніх матеріалах це спрощення є доцільним.

Генералізація також ефективна у випадках, коли термін містить надмірну кількість технічних деталей, які можуть бути зрозумілими лише після спеціальної підготовки. Наприклад, термін «*meticulously tested for efficiency and reliability*», який описує ретельне тестування систем приводу, може бути перекладений як «*тестування на ефективність і надійність*». Спрощений переклад зосереджується на основному значенні, тоді як деталі про методи тестування чи критерії оцінки залишаються поза текстом.

Значну роль у процесі спрощення відіграє адаптація термінів до контексту. Наприклад, термін «*fuselage*», який у технічних текстах може бути

деталізований як «*структура, що складається з міцних матеріалів і забезпечує аеродинамічну форму літака*», у спрощених матеріалах перекладається як «*фюзеляж*». Ця форма є загальнозрозумілою, хоча й не розкриває всіх технічних аспектів конструкції.

Генералізація також може відбуватися через використання описових конструкцій замість складних термінів. Наприклад, термін «*calibrated instruments*», який стосується точного налаштування навігаційних приладів, у деяких контекстах може бути переданий як «*налаштовані прилади*». Такий переклад виключає технічні деталі процесу калібрування, але зберігає основну суть. Окремо слід розглянути випадки, коли генералізація застосовується для термінів, що описують складні системи. Наприклад, термін «*integrated avionics systems*», який у технічних текстах описує інтеграцію всіх авіонічних систем у єдину електричну мережу, може бути перекладений як «*авіонічні системи*». Цей підхід дозволяє уникнути надмірної технічної деталізації, водночас зберігаючи розуміння загального значення [Шевченко 2018, с. 232].

Універсалізація понять у процесі перекладу авіаційної термінології є підходом, що передбачає використання загальновживаних слів або виразів для передачі вузькоспеціалізованих термінів. Цей метод дозволяє спрощувати

технічну лексику без значної втрати змісту, що особливо актуально для адаптації авіаційної термінології в текстах, орієнтованих на широку аудиторію, нефахівців або початкове навчання. Універсалізація сприяє зрозумілості тексту, забезпечуючи легший доступ до складних технічних понять через знайомі мовні конструкції.

Універсалізація термінів особливо корисна у текстах, орієнтованих на широку аудиторію, наприклад у навчальних матеріалах, популяризаторських статтях, оглядах інновацій чи інструкціях для користувачів. Наприклад, англійський термін «*landing gear*» точно описує систему опор літака, що забезпечують посадку, але в універсалізованому перекладі використовується лише слово «*шасі*». Ця форма знайома більшості читачів і є достатньою для загального розуміння без уточнення деталей конструкції, як-от гідравлічні системи, амортизатори чи принципи складання шасі під час польоту.

Ще одним прикладом є переклад терміна «*shatter-resistant materials*», який у технічній документації описує матеріали з високими характеристиками опору до розриву та ударів. У популяризаторських текстах або загальних інструкціях цей термін часто передається як «*матеріали, що не розбиваються*». Універсалізований переклад акцентує увагу на ключовій функції матеріалів, водночас виключаючи надмірно технічні описи про їхній склад, наприклад використання полімерів чи багатошарових композитів [Estival 2016, с. 214].

Задня частина конструкції літака, яка виконує критично важливу роль у стабілізації польоту, у технічних текстах описується терміном «*tail section*». У перекладі цей термін нерідко спрощують до «*задня секція*». Універсалізований переклад зберігає базове значення, але уникає деталізації про конструктивні особливості хвостового стабілізатора, вертикального кільця чи кермового механізму.

Складні технічні процеси також піддаються універсалізації. Наприклад, термін «thrust generation», який стосується фізичного процесу створення тяги за допомогою системи приводу, у спрощеному перекладі передається як

«генерація тяги». Така форма є достатньою для нефахівців, які не потребують розуміння принципів роботи реактивних двигунів, але прагнуть отримати загальну інформацію про функцію системи. Системи електропостачання літака, описані терміном «*aircraft wiring*», у перекладі можуть бути подані як «*проводка літака*». У цьому випадку універсалізація полягає у використанні загальновідомого слова «проводка», яке не акцентує увагу на складних схемах ізоляції, методах організації кабелів чи способах зменшення електромагнітного шуму. Універсалізований підхід робить текст легким для сприйняття нефаховою аудиторією.

Терміни, що стосуються технічного обслуговування, часто універсалізуються через їхню багатокомпонентність та залежність від контексту. Наприклад, «*engine maintenance*» у професійній документації описує широкий спектр дій, включаючи огляд, очищення, заміну частин і випробування. У спрощеному перекладі цей термін зазвичай адаптується як «технічне обслуговування двигунів». Така форма зберігає основне значення, але виключає деталізацію, що може бути зайвою для нефахової аудиторії.

Системи безпеки також нерідко універсалізуються через їхню багатокомпонентну природу. Наприклад, «*multiple safety features*» перекладається як «*численні засоби безпеки*», що не розкриває конкретних рішень, таких як аварійні клапани, системи попередження або контроль за витоком палива. Універсалізація у цьому випадку акцентує увагу на базовій функції системи – забезпеченні захисту – і є достатньою для опису загального призначення.

Важливо зазначити, що англійська мова часто тяжіє до створення складних термінів, які відображають технічні деталі, тоді як українська мова, орієнтована на більш загальнозрозумілі формулювання, сприяє природній універсалізації термінів. Наприклад, термін «*durable materials*», що дослівно описує матеріали з підвищеною стійкістю до зносу, часто перекладається як «*міцні матеріали*». Така форма універсальна і легко застосовується у різних галузях, не лише в авіації [Breeze 2019, с. 50].

Особливістю універсалізації є її міждисциплінарний характер. Терміни, адаптовані до загальновживаної мови, можуть використовуватися у текстах різного спрямування. Наприклад, термін «*engineered for stability*», що у авіації описує конструкцію задньої секції літака, у перекладі як «*спроектований для стабільності*» може бути застосований також у контексті будівництва або машинобудування. Універсалізовані терміни таким чином розширюють сферу свого застосування, що сприяє їхній інтеграції у ширший лексичний простір.

Універсалізація також є корисною у популяризації авіаційних технологій серед широкого загалу. Наприклад, опис сучасних вікон літаків з використанням терміну «*shatter-resistant materials*» може бути спрощений до «*вікна, що не розбиваються*». Такий підхід дозволяє легко донести основну ідею, зберігаючи інтерес аудиторії, але не вимагаючи від неї спеціальних технічних знань.

2.2.2 Конкретизація у перекладі термінів сфери громадської авіації. Застосування детальнішої термінології в перекладі англомовних термінів сфери авіації є ключовим елементом забезпечення точності, повноти та відповідності технічних текстів професійним стандартам. Уточнення значення термінів стає особливо актуальним у випадках, коли загальний переклад не може передати всіх нюансів технічного поняття або коли текст орієнтований на фахову аудиторію, яка потребує чіткої й конкретної інформації. Такий підхід дозволяє не тільки зберегти технічну точність, а й розкрити додаткові аспекти, пов’язані з функціональністю, матеріалами чи процесами, які описує термін [Baker, с. 450].

Одним із найпоширеніших прикладів уточнення є переклад термінів, що стосуються аналізу та тестування конструкцій літаків. Наприклад, англійський термін «*structural analysis*» в українському перекладі уточнюється як «*структурний аналіз для забезпечення цілісності корпусу літака*». Цей переклад не лише передає основну суть поняття, але й акцентує увагу на конкретній меті аналізу – виявленні потенційних слабких місць у

конструкції для забезпечення її надійності. Таке уточнення є критично важливим у текстах, що стосуються інженерних досліджень або проектування.

Деталізація термінології також застосовується до матеріалів, які використовуються у виробництві літаків. Наприклад, термін «*advanced materials*» у професійній документації може бути перекладений як «*передові матеріали, які досліджуються для покращення продуктивності літаків*». Такий переклад додає інформацію про мету досліджень і зв'язок між властивостями матеріалів і їхнім впливом на експлуатаційні характеристики літаків, що робить текст більш інформативним для інженерів і технологів.

Терміни, пов'язані з окремими компонентами літаків, часто вимагають уточнення для відображення їхніх функціональних характеристик. Наприклад, «*landing gear components*» у контексті професійної літератури перекладається

як «*компоненти шасі, що виробляються для витримки важких навантажень*». Уточнення щодо витримки навантажень додає змісту перекладу, що робить його більш зрозумілим і корисним для фахівців у галузі авіаційного виробництва.

Особливого уточнення потребують терміни, які стосуються характеристик матеріалів. Наприклад, «*composite materials*» перекладається як «*композитні матеріали, вигідні завдяки співвідношенню міцності до ваги*». Такий переклад додає додатковий зміст, який пояснює, чому саме ці матеріали є переважними у використанні. Це стає критичним у текстах, що описують вибір матеріалів для конкретних елементів літаків, таких як корпус, крила чи фюзеляж [Beretta, Fiorentino, Poeppel 2018, с. 57].

Ще одним прикладом уточнення є термін «*cutting-edge composite materials*». У контексті авіаційної інженерії цей термін часто перекладається як «передові композитні матеріали, що використовуються для підвищення структурної цілісності компонентів літака». Додане уточнення акцентує увагу

на інноваційності цих матеріалів і їхньому внеску у підвищення міцності конструкцій, що є необхідним для фахівців у сфері досліджень і розробки.

Терміни, які описують деталі конструкції літаків, також часто потребують уточнення для передачі їхніх технічних характеристик. Наприклад, «*fuselage panels*» у перекладі передаються як «*панелі фюзеляжу, ретельно виготовлені для забезпечення безшовного аеродинамічного профілю*». Таке формулювання додає інформацію про методику виробництва і функціональні характеристики панелей, що робить текст більш інформативним і відповідає потребам авіаційних інженерів.

Окремої уваги заслуговують терміни, які описують процеси досліджень. Наприклад, «*advanced wind tunnel testing*» перекладається як «*передові випробування в аеродинамічному тунелі для аналізу потоків повітря навколо крил літака*». Уточнення про мету випробувань розширює розуміння терміна і робить текст зрозумілішим для фахівців, які займаються моделюванням і тестуванням.

Деталізація термінів необхідна в контексті компонентів двигунів. Наприклад, «*engine components, such as turbine blades*» у перекладі може бути представлений як «*компоненти двигуна, такі як турбінні лопаті, що піддаються суворим випробуванням на міцність для надійності*». Уточнення описує процес тестування, акцентуючи увагу на його меті, що є надзвичайно корисним для фахівців із виробництва і технічного обслуговування авіадвигунів. Деталізація у перекладі також стосується опису складних фізичних процесів. Наприклад, термін «*airflow patterns*» перекладається як «*потоки повітря, що аналізуються навколо крил літака для оптимізації аеродинаміки*». Уточнення акцентує увагу на меті аналізу, що робить текст більш інформативним і зрозумілим для фахівців у галузі аеродинаміки.

Застосування детальнішої термінології дозволяє також враховувати контекст і потреби цільової аудиторії. У технічній документації, орієнтованій на інженерів, деталізація сприяє підвищенню точності й однозначності тексту. У текстах, призначених для академічної аудиторії, уточнення

дозволяють забезпечити глибше розуміння концепцій. Наприклад, «*structural integrity*» у технічних текстах може бути уточнений як «*структурна цілісність, яка забезпечує довговічність і безпеку експлуатації*» [Bolognesi, Fernández 2017, с. 4].

Адаптація термінів до контексту у сфері громадської авіації є важливим завданням для забезпечення точності, однозначності та практичної коректності фахових текстів. Конкретизація термінів під час перекладу дозволяє уникнути потенційних непорозумінь або двозначності, які можуть виникати через полісемію або відмінності у технічній культурі мов. У професійних текстах, таких як інженерна документація, авіаційні стандарти чи технічні звіти, чіткість формулювань і семантична прозорість термінів є критичними для забезпечення коректного сприйняття інформації спеціалістами.

Одним із ключових прикладів адаптації до контексту є термін «*aerodynamic drag*», який зазвичай перекладається як «*аеродинамічний опір*». У загальних текстах цей термін зрозумілий і без додаткових пояснень, але в технічних текстах важливо конкретизувати, що саме спричиняє зменшення опору. Наприклад, уточнений переклад може звучати як «*аеродинамічний опір зменшується завдяки ретельному дизайну поверхонь літака*». Така форма перекладу підкреслює причинно-наслідковий зв’язок між конструктивними особливостями і зменшенням опору що є важливим для інженерів, які займаються проектуванням [Crystal, с. 250].

Терміни, що стосуються конструктивних компонентів, також потребують конкретизації. Наприклад, термін «*landing gear*» у технічних текстах перекладається як «шасі літака». Однак у деяких випадках уточнення про функціональні характеристики, як-от «*амортизуючі властивості для м’яких прильотів*», дозволяє повніше розкрити суть описуваного об’єкта. Це корисно для технічної документації, де відображаються деталі конструкції шасі і їхня роль у зниженні ударних навантажень під час посадки.

Важливість конкретизації термінів особливо помітна у перекладі технологічних процесів. Наприклад, термін «*cutting-edge welding techniques*» може бути перекладений як «*передові методи зварювання*». Але в текстах, що описують збирання складних секцій фюзеляжу, доречніше вказати, що ці методи застосовуються саме «*при збиранні складних секцій фюзеляжу*». Така конкретизація робить текст інформативнішим, забезпечуючи його відповідність технічному контексту.

Комп'ютерні моделювання, що є невід'ємною частиною сучасних досліджень у галузі авіації, також вимагають уточнень. Наприклад, термін «*computer simulations*» у загальних текстах можна перекласти як «*комп'ютерні симуляції*». Але у технічному контексті доцільніше уточнити: «*комп'ютерні симуляції відіграють роль у оцінці структурної цілісності компонентів літака*». Такий підхід дозволяє не лише вказати на технологію, але й пояснити її функцію та вплив на результати досліджень.

Терміни, що описують матеріали, також потребують конкретизації для відображення їхніх фізичних характеристик. Наприклад, термін «*high-strength alloys*» у технічних текстах доцільно перекладати як «*високоміцні сплави, що використовуються у критичних навантажувальних частинах літака*». Таке уточнення підкреслює ключові властивості матеріалу і його застосування, що є необхідним для інженерів, які займаються вибором матеріалів для конкретних конструктивних елементів [Tokar 2018, с. 238].

Інноваційні технології, такі як «*innovative winglet designs*», у перекладі можуть набувати додаткових аспектів, які конкретизують їхню функціональність. Наприклад, переклад «*інноваційні конструкції вінглетів для покращення аеродинамічної ефективності та зменшення споживання палива*» відображає як технологічний аспект, так і кінцеву мету впровадження цих конструкцій, що є корисним для авіаційних інженерів і проектувальників.

Калібрування систем, яке є ключовим етапом підготовки літаків до польотів, також потребує уточнень. Наприклад, термін «*aircraft engines are*

meticulously calibrated» доцільно перекладати як «*двигуни літаків ретельно калібруються для досягнення оптимального згоряння палива*». Уточнення додає контексту і підкреслює, що калібрування впливає на ефективність роботи двигуна, що є надзвичайно корисним для авіаційних техніків.

Складні терміни, які описують інтеграцію електронних систем, також потребують конкретизації. Наприклад, термін «*avionics systems are integrated seamlessly*» у технічних текстах доцільно конкретизувати як «*авіонічні системи безшовно інтегруються в електронну архітектуру літака*». Такий переклад підкреслює функціональний аспект інтеграції, який є важливим для забезпечення сумісності всіх систем літака.

Хвостові стабілізатори, що виконують важливу роль у забезпеченні стабільності польоту, також потребують уточнень у технічному контексті. Наприклад, термін «*tail fins are engineered for stability*» може бути перекладений як «*хвостові стабілізатори розроблені для стабільності та напрямного керування під час польоту*». Уточнення додає функціональну інформацію, яка є корисною для проектувальників і техніків [JL].

Отже, адаптація термінів до контексту через конкретизацію дозволяє забезпечити точність і однозначність фахових текстів. Це є особливо актуальним у технічній документації, де деталізація допомагає уникати двозначностей і забезпечує коректне сприйняття інформації професійною аудиторією. Конкретизація термінів сприяє підвищенню інформативності тексту і забезпечує його відповідність високим стандартам технічного спілкування.

2.2.3 Калькування у перекладі термінів сфери громадської авіації. Структурне калькування, як метод передачі англомовних термінів у перекладі технічної термінології сфери авіації, полягає у збереженні структури оригінального терміна, при цьому адаптуючи його до граматичних і стилістичних норм української мови. Цей підхід дозволяє максимально точно передати семантику оригіналу, зберегти його технічну точність і

забезпечити зрозумілість для фахівців. У сфері авіації, де термінологія має стандартизований і точний характер, калькування стає одним із найефективніших методів адаптації технічних текстів.

Одним із прикладів структурного калькування є переклад терміна «*pressurized cabins*». В українському перекладі він зберігає свою оригінальну структуру та звучить як «*тисковані кабіни*». Цей переклад чітко передає технічну суть процесу забезпечення безпечного середовища на великих висотах через підтримання стабільного рівня тиску в кабіні. Завдяки калькуванню термін зберігає свою функціональність у професійному контексті, дозволяючи інженерам і технічному персоналу правильно трактувати його значення без необхідності додаткових пояснень [Alvarado, с. 15].

Системи попередження про небезпеку під час польотів також є об’єктами структурного калькування. Наприклад, термін «*Ground Proximity Warning System*» перекладається як «*система попередження про наближення до землі*». Такий підхід дозволяє зберегти всі елементи оригінального терміна, водночас адаптуючи їх до українських граматичних норм. Цей термін не лише точно описує систему, а й вказує на її функцію, що є критично необхідним для пілотів і технічного персоналу.

Ізоляція кабін літаків для зменшення рівня шуму є ще одним прикладом калькування. Англійський термін «*insulated cabins*» перекладається як «*ізольовані кабіни*». Цей переклад зберігає структуру оригінального терміна і водночас чітко передає його зміст. Він підкреслює функцію ізоляції як засобу підвищення комфорту пасажирів, що є ключовим аспектом у сучасному авіаційному дизайні. Калькування також застосовується до термінів, що стосуються аеродинамічних властивостей літаків. Наприклад, «*specific airfoil shapes*» перекладається як «*конкретні профілі*». У цьому випадку збереження структури терміна забезпечує точну передачу концепту, оскільки форма профілю крила є одним із ключових факторів, що впливають на підйомну силу літака. Такий підхід дозволяє спеціалістам працювати з термінологією,

яка є зрозумілою і в професійному англомовному середовищі, і в адаптованому перекладі.

Терміни, що описують роботу механізмів, також ефективно передаються методом калькування. Наприклад, «*shock-absorbing landing gear*» перекладається як «*амортизуючі шасі*». Збереження оригінальної структури терміна дозволяє чітко акцентувати увагу на функції амортизації, що є ключовою характеристикою для систем посадки літака. Це гарантує, що термін буде зрозумілим для технічного персоналу, який відповідає за обслуговування і перевірку шасі [Crocker D., с. 24].

Розглядаючи конструктивні аспекти літаків, калькування часто використовується для передачі термінів, які стосуються конкретних технологій. Наприклад, «*cutting-edge radar systems*» перекладається як «*передові радіолокаційні системи*». Цей переклад зберігає структуру і функціональність оригінального терміна, дозволяючи інтегрувати його в українськомовні технічні тексти без втрати точності.

Використання калькування у перекладі термінів, пов’язаних із безпекою, забезпечує точність і однозначність. Наприклад, «*anti-explosive measures*» перекладається як «*заходи проти вибухів*». Цей переклад зберігає всі елементи терміна, акцентуючи увагу на його захисній функції. Це особливо важливо в контексті проектування і обслуговування паливних систем літаків, де безпека є критичним аспектом.

Семантичне калькування в перекладі термінів сфери авіації передбачає буквальну передачу значення кожного компонента англомовного терміна з адаптацією до української граматичної системи. Цей метод є особливо актуальним у технічній термінології, де кожен термін несе чітке й унікальне значення, необхідне для коректної інтерпретації в професійному середовищі. Семантичне калькування не лише зберігає оригінальну структуру термінів, але й сприяє їхній інтеграції в українську технічну лексику, забезпечуючи прозорість і точність у спеціалізованих текстах [Шматок 2016, с. 200].

Одним із найяскравіших прикладів семантичного калькування є адаптація терміна «*aircraft hydraulic systems*». У буквальному перекладі він стає «*системи гідравліки літака*». Ця структура повністю відображає початкову концепцію, включаючи як загальну функцію гідравлічних систем, так і їхнє конкретне застосування у повітряних суднах. Такий переклад дозволяє чітко ідентифікувати призначення системи – забезпечення потужності для механічних функцій, таких як привід закрилків, шасі чи рульових поверхонь. Для інженерів та технічних фахівців цей термін є інтуїтивно зрозумілим, що сприяє точній інтерпретації його функціональних характеристик у контексті технічної документації.

Іншим прикладом є термін «*high-strength adhesives*», який у буквальному перекладі звучить як «*високоміцні клеї*». Цей термін точно передає характеристики матеріалів, що використовуються для підвищення довговічності та міцності з'єднань компонентів літака. Семантичне калькування дозволяє зберегти основний акцент на властивостях клейових матеріалів, які є критично важливими для забезпечення структурної цілісності, особливо в умовах високих навантажень та вібрацій. Завдяки цьому переклад стає доступним і точним для фахівців, які працюють у галузі матеріалознавства чи авіаційного виробництва.

Адаптація терміна «*anti-corrosion coatings*» як «*антикорозійні покриття*» є ще одним прикладом семантичного калькування, яке забезпечує прозору передачу функції матеріалів для захисту зовнішніх поверхонь літака. Антикорозійні покриття є невід'ємною частиною захисту від впливу агресивних середовищ, таких як солоний морський повітря, ультрафіолетове випромінювання чи високі температури. Цей термін у буквальному перекладі зберігає свою семантику, а також підкреслює ключову характеристику покриттів – їхню здатність протидіяти руйнівним факторам. Такий підхід до перекладу забезпечує ефективну комунікацію між проектувальниками, технічними спеціалістами та виробниками матеріалів.

Семантичне калькування ефективне також для опису електричних систем літака. Наприклад, термін «*advanced electrical systems*» у перекладі звучить як «*передові електричні системи*». Ця адаптація зберігає акцент на інноваційності та функціональності системи, водночас підкреслюючи її здатність ефективно розподіляти енергію. У технічній документації, яка описує інтеграцію цих систем, такий підхід сприяє точності й однозначності термінології, дозволяючи фахівцям швидко ідентифікувати характеристики описуваних компонентів [Smith 2020, с. 45].

Системи безпеки, такі як «*emergency lighting systems*», у буквальному перекладі адаптуються як «*аварійні світлові системи*». Це калькування зберігає чітку структуру терміна, водночас наголошуючи на його функції – автоматичному освітленні кабіни у разі відключення електроживлення. Цей термін надзвичайно важливий для інженерів з безпеки та технічного персоналу, який забезпечує функціональність систем безпеки. Процеси калібрування також можуть бути точно адаптовані за допомогою семантичного калькування. Наприклад, термін «*cockpit instruments will be calibrated*» перекладається як «*прилади кабіни літака будуть калібровані*». Цей переклад не лише відображає сам процес калібрування, але й підкреслює його функціональну необхідність для забезпечення точних вимірювань під час польоту. У технічних стандартах цей термін зберігає свою точність і узгодженість із міжнародною термінологією.

Інтер’єр літака, описаний терміном «*aircraft interiors*», у перекладі звучить як «*інтер’єр літака*». Це калькування зберігає структуру та зміст оригіналу, дозволяючи чітко передати концепцію ергономічного розташування елементів для комфорту пасажирів. Важливо, що такий підхід сприяє узгодженості термінології в документації, що стосується дизайну та виробництва [Downing 2017, с. 157]..

Системи освітлення, такі як «*aircraft lighting systems*», адаптуються через калькування як «*системи освітлення літака*». Такий переклад зберігає семантичну прозорість терміна, підкреслюючи його функцію забезпечення

оптимальної освітленості у кабіні. У технічних посібниках цей термін дозволяє точно ідентифікувати описувані системи без потреби в додаткових поясненнях

Системи фільтрації повітря, як-от «*cabin air filtration systems*», перекладаються через калькування як «*системи фільтрації повітря в кабіні*». Це забезпечує точну передачу функції цих систем – підтримання чистого та дихального повітря для пасажирів, що є невід'ємною частиною сучасного комфорту у польотах [Downing 2017, с. 157]..

Таким чином, семантичне калькування забезпечує точність, згодженість і прозорість термінології у сфері авіації. Завдяки цьому підходу терміни зберігають свою структуру і зміст, що робить їх функціональними у професійному середовищі. Водночас цей метод сприяє інтеграції міжнародних стандартів у локальну авіаційну практику, що забезпечує ефективність комунікації між інженерами, проектувальниками та технічними спеціалістами.

ВИСНОВКИ

У рамках дослідження термінології сфери громадської авіації було проведено теоретичний аналіз основних аспектів формування, класифікації та перекладу термінів. На основі аналізу теоретичних джерел і практичних прикладів розкрито сутність поняття терміна, його функціональні характеристики та лінгвістичні особливості. Зокрема, термін визначено як мовну одиницю, що має спеціалізоване значення в межах конкретної професійної чи наукової галузі. Встановлено, що в умовах сучасної авіаційної комунікації терміни виконують роль інструменту стандартизації, забезпечуючи точність передачі інформації та ефективність міжкультурного професійного спілкування.

Розглянуто класифікацію термінів за морфологічними ознаками, яка дозволяє виявити їхні структурні та функціональні характеристики. Серед основних типів виділено прості, складні, абревіатури та словосполучення. Простота структури терміна забезпечує його зрозумілість і швидкість обробки, тоді як складні терміни часто відображають багатокомпонентні поняття. Абревіатури, такі як ETA (Estimated Time of Arrival), є ефективними у скороченні мовленнєвого навантаження, але вимагають стандартизації для уникнення неоднозначності. Особливу увагу приділено словосполученням, які забезпечують високу деталізацію значення, наприклад, «thrust reversers» як «реверсори тяги».

Аналіз специфіки перекладу термінів виявив, що у процесі адаптації англомовних термінів до української мови застосовуються різні перекладацькі стратегії. Ключовими серед них є генералізація, конкретизація та калькування. Генералізація дозволяє спростити складні технічні поняття для нефахової аудиторії, наприклад, переклад «shatter-resistant materials» як «матеріали, що не розбиваються». Це сприяє підвищенню доступності тексту,

але вимагає обережності, щоб не втратити сутність терміна в професійному контексті.

Конкретизація, навпаки, розкриває деталізовані аспекти термінів, необхідні для фахових текстів. Наприклад, «landing gear» у перекладі як «шасі літака з амортизуючими властивостями для м'яких прильотів» додає функціональну характеристику, яка є важливою для технічної документації.

Калькування, як метод перекладу, забезпечує максимально точне збереження структури та семантики оригінальних термінів. Наприклад, «pressurized cabins» перекладається як «тисковані кабіни», що дозволяє чітко передати функцію підтримання тиску в кабіні для безпечного польоту. Семантичне калькування є особливо ефективним у випадках, коли термін потребує буквального перекладу для збереження його технічного значення. Це демонструють терміни на кшталт «emergency lighting systems», перекладені як «аварійні світлові системи», де функціональна складова залишається незмінною.

Розгляд специфіки формування англомовних термінів сфери громадської авіації дозволив виявити їхню структурну складність і високу стандартизацію. Термінологія авіації відображає сучасні тенденції уніфікації та глобалізації технічної комунікації, що дозволяє забезпечувати оперативність і точність передачі інформації на міжнародному рівні. До основних моделей формування термінів належать афіксація, композити, абревіація та запозичення. Наприклад, термін «flight data recorder» як «самописець польотних даних» є результатом точного перекладу, який водночас зберігає семантику й адаптує термін до мовної структури української мови.

Дослідження також підкреслило важливість стандартизації термінів у перекладі. Використання уніфікованих підходів до перекладу забезпечує взаєморозуміння між фахівцями різних країн і сприяє інтеграції української авіаційної галузі в міжнародну технічну спільноту. Це досягається через калькування міжнародних стандартів, зокрема термінів, рекомендованих

Міжнародною організацією цивільної авіації (ICAO). Наприклад, «ground proximity warning system» перекладається як «система попередження про наближення до землі», зберігаючи чіткість і відповідність міжнародним вимогам.

Підсумовуючи, аналіз термінології сфери громадської авіації демонструє складність і багатогранність процесу перекладу. Кожен із розглянутих методів – генералізація, конкретизація, калькування – відіграє ключову роль у залежності від контексту і цільової аудиторії тексту. Генералізація сприяє зрозумілості для нефахових користувачів, конкретизація забезпечує детальність і точність для професійних аудиторій, а калькування дозволяє інтегрувати міжнародні стандарти у локальний мовний контекст. Разом ці підходи формують основу для ефективного відтворення англомовних термінів у сфері авіації, зберігаючи точність, однозначність і функціональність термінології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грубінко Н. В. Особливості перекладу технічних текстів з англійської мови на українську. *Актуальні проблеми сучасного лінгвістичного процесу.* 2016. С. 58–63.

2. Долішня Л. О. Особливості перекладу технічних текстів з англійської мови на українську. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2018. №1. С. 108–115.

3. Дячук Т. М. Авіаційна термінологія української мови : тематична класифікація та генетична характеристика. *Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу:* тези доп. наук.-практ. конф., 11 грудня 2009 р. К., 2009. С. 289–298.

4. Жовнир Т. Особливості перекладу пасивних конструкцій у науково-технічних текстах з англійської мови на українську. *Мова і культура.* 2018. №43. С. 20–26.

5. Ковальова О. М. Особливості перекладу технічних текстів з англійської мови на українську. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. №1. С. 105–112.

6. Костенко Л. М. Особливості перекладу технічних текстів з англійської мови на українську. *Слов'янський вісник*. 2019. №4. С. 78–82.

7. Левченко О. О. Лінгвокогнітивні аспекти перекладу англомовних науково-технічних текстів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9. Філологічні науки*. 2017. №2(93). С. 130–135.

8. Максімов С.Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Київ : Ленвіт, 2019. 156 с.

9. Мацько О.М. Абревіатури як згорнені мовні формули в дипломатичних текстах. *Вісник НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія «Мовознавство».* 2018. № 1. С. 31–36.

10. Межжеріна Г.В. Англійські авіаційні терміни в аспекті перекладу. Київ : Фенікс, 2021. 96 с.

11. Межжеріна Г.В. Стандартизація термінології і перекладацька діяльність. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології.* Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 8. Ч. 2. С. 3–11.

12. Мельник О. Особливості перекладу пасивних конструкцій з англійської мови українською на матеріалі текстів з літакобудування. *Лінгвістика і лінгводидактика*. 2018. №24. С. 100–112.

13. Микульчик Р. Сучасні українські абревіатури: перспективи і стан дослідження. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології*». 2020. № 538. С. 12–15.

14. Михальчук М. Переклад англійських текстів про авіацію: техніка, аеродинаміка, проектування. *Мовознавство*. 2018. С. 83–90.

15. Михальчук Н. Технічний переклад: проблеми перекладу фахових термінів. *Мовознавство*. 2018. С. 101–109.

16. Мосієвич Л. В. Прийоми англо-українського перекладу військового дискурсу. *Мова та культура*. 2017. № 29–27. С. 112–117.

17. Нікіфорова О. М. Лексико-семантичні та жанрово-стильові особливості воєнно-політичного перекладу : дис. … к. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2020. 260 с.

18. Ніколаєва М. В. Особливості перекладу пасивних конструкцій у технічному тексті. *Мовознавство*. 2019. №3. С. 66–71.

19. Плотнікова Н. В. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31. № 14. С. 91-96.

20. Попелюк В. П. Збереження прагматичного потенціалу під час перекладу рекламних слоганів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. № 3. С. 171-176.

21. Попелюк В. П., Наумов О. І. Деякі особливості перекладу абревіатур у військовій англійській. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика».* 2021. Т. 32 (71). № 6, ч. 3. С. 46–51.

22. Потапова Л. В. Особливості перекладу технічних текстів з англійської мови на українську. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* 2017. №68. С. 248–251.

23. Притика Я. М. Переклад військової англомовної лексики (на матеріалі новинних текстів про російсько-українську війну): робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 035 – філологія / наук. кер.: А. В. Зінченко, Ю. О. Крятов. Суми : Сумський державний університет, 2023. 62 с.

24. Савченко І. Переклад пасивних конструкцій у текстах з авіабудування: особливості та стратегії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологія».* 2017. №70. С. 88–92.

25. Савчук В. Г. Особливості перекладу пасивних конструкцій з англійської на українську мову в науково-технічній галузі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологія.* 2018. Вип. 68. С. 17–20.

26. Селіванова О.С. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2019. 712 с.

27. Слаба О., Падалко О., Василенко Я., Перфенова О. Функціональні аспекти міжмовних запозичень: сучасні виклики. *Arab World English Journal (AWEJ).* 2021. Vol. 12. № 2. С. 318–329.

28. Стариченко В.Д. Титульні абревіатури в сучасній англійській мові: утворення, вживання та функціонування. *Вісник Луганського національного*

університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки». 2021. Випуск № 19. С. 165–170.

29. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття: (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ : Пугач, 2021. 388 с.

30. Фабіан М. П. Контрастивна лексикологія англійської та української мов. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2023. 114 с.

31. Фурсіна Н. А. Дискурс сучасного військового конфлікту. Полікомплексні війни. *Економіка і держава*. 2019. № 4. С. 112–118.

32. Халіновська Л. Українська авіаційна термінологія: формування і функціонування. Київ : КММ, 2017. 85 с.

33. Черепашко О. Особливості перекладу пасивних конструкцій з англійської мови на українську в текстах літакобудування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2019. №84(92). С. 174–180.

34. Черняк О. О. Особливості перекладу технічних текстів з англійської мови на українську. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2019. №4. С. 39–46.

35. Швець Г. Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. Київ : Фенікс, 2019. 529 с.

36. Шевченко І. С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу. Х. : Константа, 2018. 232 с.

37. Шматок О. В. Технічний переклад: особливості та проблеми. *Збірник наукових праць Вінницького національного технічного університету*. 2016. №24(1). С. 198–202.

38. Altheide D. L., Snow R.P. War and the Media: Propaganda and Persuasion in the Gulf War. *Middle East Journal.* Vol. 72. No. 4. 2018. P. 563–586.

39. Alvarado M.P. Acronyms and Abbreviations in the Military. URL: https://www.hsdl.org/?view&did=29020 (дата звернення: 20.10.2024).

40. Antonymy meaning in semantics. URL: https://www.studysmarter.us/explanations/english/lexis-and-semantics/antonymy/ (дата звернення: 20.10.2024).

41. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. URL: https://www.routledge.com/In-Other-Words-A-Coursebook-on-Translation/Baker/p/book/9780415467544 (дата звернення: 20.10.2024).

42. Baker M. Strategies for the Translation of Abbreviations in Scientific and Technical Texts. *META: Translators' Journal*. Vol. 35. № 2. 2017. С. 352–364.

43. Baker M. Translation and Conflict: A Narrative Account. URL: https://www.routledge.com/Translation-and-Conflict-A-Narrative-Account/Baker/p/book/9780415250922 (дата звернення: 20.10.2024).

44. Bauer L. Abbreviation and Acronyms. URL: https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/abbreviations-and-acronyms/ (дата звернення: 20.10.2024).

45. Beretta A., Fiorentino R., Poeppel D. The effects of homonymy and polysemy on lexical access: AN MEG study. *Cognitive Brain Research*. 2018. № 24. P. 57–65.

46. Bolognesi M., Fernández R. Automatic extraction of military acronyms from multilingual corpora. *Proceedings of the 51st Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics. Vol. 2: Short Papers*. 2017. P. 1–6.

47. Breeze P. Power Generation Technologies. Cambridge : Elsevier Science, 2019. 500 p.

48. Chaput C. Rhetoric and War: The Evolution of a Genre. USC Press, 2018. 116 p.

49. Crystal D. Language Play. University of Chicago Press, 2021. 274 p.

50. Crystal D. Military Language. URL: https://david-crystal.blogspot.com/2012/05/military-language.html (дата звернення: 20.10.2024).

51. Doherty M. Language Processing in Discourse: key to Felicitous Translation. London : Routledge, 2019. 192 p.

52. Downing L. H. English military abbreviations and acronyms. *English Today*. 2018. № 23(4). P. 46–52.

53. Downing L. H. The syntax and semantics of abbreviations in English. *Language in Focus: Foundations, Methods and Systems.* John Benjamins, 2017. P. 157–172.

54. Drobysheva N. Trends in the development of the aviation vocabulary. *Proceedings of National Aviation University*. 2019. № 77(4). P. 94–100.

55. Estival D. Aviation English: A Lingua Franca for Pilots and Air Traffic Controllers. London : Routledge, 2016. 214 p.

56. Fang A. C. The use of military abbreviations in Chinese media coverage of the Iraq War. *Linguistic Studies*. 2020. № 2(1). P. 70–87.

57. Fletcher J.M., Christopher A. The End of Short Cuts: The use of abbreviated English by the fellows of Merton College, Oxford 1483–1660. *The Simplified Spelling Society.* 2021. № 7. P. 22–28.

58. Frane M., Fabijanić I. Abbreviations in English military terminology. *Brno studies in English*. 2019. Vol. 39. Iss. 1. P. 59–87.

59. Fricke M., Zirnstein M., Navarro-Torres C., Kroll J.F. Bilingualism reveals fundamental variation in language processing. *Bilingualism: Language and Cognition.* 2019. № 22(1). P. 200–207.

60. Gonzalez E. Comparative Analysis of Passive Voice Translation in Aviation Texts: English to Ukrainian. *Journal of Applied Linguistics and Translation Studies.* 2021. №40(4). P. 67–84.

61. Held B., Moriarty B., Richardson T. Microsoft® Excel® Functions and Formulas, Fifth Edition. Dulles, VA : Mercury Learning and Information LLC, 2019. 467 p.

62. Keenan E.L. The Logical Diversity of Natural Languages. URL: https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1749-6632.1976.tb25473.x (дата звернення: 20.10.2024).

63. Kopechka B. “Planes are Birds” Metaphor: A Cognitively Oriented Study of Aviation Vocabulary. *Cognitive Approaches to Specialist Languages*. Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2017. P. 202–213.

64. Muhammadjon G. N. Views on The Description and Classification of Terminological Dictionaries. *Current Research Journal of Philological Sciences.* 2021. №2. P. 67–74.

65. Najmiddinov M. General Characteristics of Terminological Dictionaries. *International Conference on Applied Sciences.* 2021. URL: http://papers.online-conferences.com (дата звернення: 20.10.2024).

66. Sarmento S. Pragmatic Account of Aviation Manuals. *English for Specific Purposes World.* 2012. №11(4). P. 7. URL: examplelink.com (дата звернення: 20.10.2024)

67. Smith J. Translation Techniques for Passive Constructions in Aircraft Engineering Texts. *Journal of Aviation Translation Studies.* 2020. №15(2). P. 45–62.

68. Soares C. Performance Testing, and Performance Optimization. *Gas Turbines (Second Edition). A Handbook of Air, Land and Sea Applications*. Oxford : Butterworth-Heinemann, 2015. P. 533–636.

69. Tokar Ye. The Lexical Component of Aviation English. *Research Journal of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Series «Philology» (Linguistics).* 2018. №9. P. 238–241.

70. Trippe J. E. Aviation English is Distinct from Conversational English: Evidence from Prosodic Analyses and Listening Performance. Dissertation of Doctor of Philosophy. Oregon, 2018. 196 p.

71. Tyagi A.K. Materials under extreme conditions. Cambridge : Elsevier Science? 2018. 870 p.

72. Vázquez-Ayora G. The Passive Voice in Translation: A Corpus-Based Analysis of English-Spanish Translations in the Field of Civil Engineering. JoSTrans: *The Journal of Specialised Translation*. 2016. №25. P. 79–101.

73. Venuti L. The Translator’s Invisibility: A History of Translation. Routledge, 2018. 175 p.

74. Woodyard D. Pounder’s Marine Diesel Engines and Gas Turbines. Ninth Edition. Oxford : Butterworth-Heinemann, 2009. 925 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

75. Baker M. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. Psychology Press. URL: https://books.google.com.ua/books?id=ewBfSBo8rRsC&dq=contrastive+translation+analysis&hl=ru&source=gbs_navlinks_s (дата звернення: 20.10.2024).

76. Collins English Dictionary. URL: https://www.collinsdictionary.com (дата звернення: 20.10.2024).

77. Crocker D. Dictionary of Aviation. URL: https://www.rong-chang.com/gsl2000.htm (дата звернення: 20.10.2024).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

78. International Civil Aviation Organization: Glossary of Terms (ICAOGT). URL: www.icao.int/Glossaryv1.2 (дата звернення: 10.10.2024).

79. International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering (IETAE). Volume 3. Issue 12. December 2013. URL: https://ijetae.com/Volume3Issue12.html (дата звернення: 20.10.2024).

80. JL Aviation (JL). URL: https://www.flyjla.com/ (дата звернення: 19.10.2024).

81. Fly-By-Light/Power-By-Wire Requirements and Technology Workshop (FLPWRTW). Ed. by R. L. Baker. Proccedings of a workshop sponsored by the NASA and held at Langley Research Center, Hampton, Virginia, March 17-19, 1992. NASA, Langley Research Center, 1994. 284 p.

82. NASA Technical Reports Server (NASATRS). URL: https://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/19950003833.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

SUMMARY

This study examines the complexities and nuances of terminology, starting with the challenge of defining the term itself. The master's thesis a detailed classification of terms based on their morphological features, identifying types and varieties of terms in various contexts.

The paper focuses on the specifics of reproducing terms in translation, particularly in the domain of civil aviation. It explores the formation of English civil aviation terms and their unique characteristics, while also analyzing the challenges of translating these terms into Ukrainian.

Key translation strategies are addressed, including generalization, which simplifies terms for broader understanding, specification, which adds detail to align with the target language, and calquing, a method of creating direct structural equivalents in translation. These strategies are evaluated for their effectiveness in maintaining precision and consistency in the civil aviation domain.

Keywords*: terminology, civil aviation, translation strategies, generalization, specification, calque.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Панов Ілля-Касим Володимирович, студент 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Переклад (англійський), адреса електронної пошти panovma1211h@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості перекладу англомовних термінів громадської авіації українською мовою» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ Панов Ілля-Касим Володимирович